

Nr 28

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313);
given Stockholms slott den 27 januari 1961.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313).

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att minimistraffen för falskdeklaration och vårdslös deklaration, som för närvarande är böter å 100 kronor respektive 50 kronor, skall höjas till 400 kronor respektive 200 kronor. Vidare förordas, att preskriptionstiden för vårdslös deklaration utökas från två till fem år.

Förslag

till

lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3 och 5 §§ skattestrafflagen den 11 juni 1943 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *ett*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes för vårdslös deklaration med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än *fem*tio kronor.

3 §.

Den som — — — från straff.

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *fyr*hundra kronor, *där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger ett*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes för vårdslös deklaration med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än *två*hundra kronor, *där ej skattebeloppet understiger ett*hundra kronor.

3 §.

Den som — — — från straff.

Straff för brott som avses i denna lag vare, ändå att brottet är att bedöma enligt 2 §, ej förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år från den dag brottet begicks.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara *tio* kronor för varje skattekrona.

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara *femton* kronor för varje skattekrona.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 december 1960.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *ändring i skattestrafflagen m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Skattestrafflagens regler om straff för falskdeklaration och vårdslös deklara- tion torde alltjämt i huvudsak vara ägnade att fylla sin uppgift. I vissa hänseenden har emellertid brister framkommit och föranlett kritik. Dessa frågor har även uppmärksamrats inom riksdagen. Sålunda har i en interpellation vid 1960 års riksdag påtalats att bestämmelserna om preskription vid åtal för vårdslös deklara- tion inte är tillfredsställande, varjämte i ett flertal motioner hemställts om en översyn av gällande straffsatser i syfte att ernå en skärpning av straffen.

Mot bakgrunden av här antydda förhållanden utarbetades i september 1960 inom finansdepartementets rättsavdelning en *promemoria med förslag till ändring i skattestrafflagen* (stencilerad).

I promemorian framlades förslag dels om höjning av minimistraffen för brott som avses i skattestrafflagen, dels om förlängning av preskriptionstiden vid sådana brott, som bedömes som vårdslös deklara- tion.

I anslutning till behandlingen av denna promemoria torde få anmälas en skrivelse från *riksdagens justitieombudsman* angående åtgärder i syfte att åvägabringa snabbare avgöranden i mål om brott mot skattestrafflagen samt en skrivelse från *häradshövdingen Arvid Lüzell* rörande samma fråga.

Över den inom finansdepartementet utarbetade promemorian har, efter remiss, *yttranden* avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, kammarrätten, riksskattenämnden, 1951 års rättegångskommitté, besvärssakkunniga, över- ståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergöt- lands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Väs- ternorrlands samt Norrbottens län, kontrollstyrelsen, allmänna ombudet hos

mellankommunala prövningsnämnden, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges redareförening, Kooperativa förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges akademikers centralorganisation.

Några av näringsorganisationerna har åberopat ett yttrande, som avgivits av delegerade för Sveriges industriförbund, Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund. Detta yttrande betecknas i fortsättningen som avgivet av näringslivets skattedelegation.

Jämväl i den av justitieombudsmannen och Lüzell aktualiserade frågan har remissbehandling ägt rum.

II. Gällande rätt m. m.

Enligt skattestrafflagen straffas den som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt lämnar oriktig uppgift ägnad att för uppgiftslämnaren eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg skatt. Straffpåföljd inträder dock först då den oriktiga uppgiften lämnats uppsåtligt eller på grund av grov oaktsamhet. Med uppgiftslämnare som företräder annan åsyftas s. k. legal ställföreträdare såsom förmyndare för ommyndig, firmatecknare för bolag etc.

För det uppsåtliga brottet, falskdeklaration, är straffet böter eller fängelse eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, straffarbete i högst två år. Böterna skall bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle ha undandragits, dock minst etthundra kronor.

Har gärningen begåtts av grov oaktsamhet, vårdslös deklaration, är straffet böter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader. Böterna skall bestämmas till högst två och en halv gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle ha undandragits, dock minst femtio kronor. Såväl bötesmaximum som bötesminimum är således hälften av vad som är stadgat för falskdeklaration.

Den som frivilligt rättar oriktig uppgift är befriad från straff.

Den som förskyllt fängelse eller straffarbete må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde ha undandragits.

Om genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde ha undandragits kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, skall vid bestämmande av böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara tio kronor för varje skattekrona.

Skattestrafflagen avser inte endast sådana uppgifter som skall ligga till grund för den årliga beskattningen av inkomst och förmögenhet, d. v. s. självdeklarationen med tillhörande handlingar. Då lagen talar om oriktig uppgift ägnad att leda till frihet från skatt eller till för låg sådan avses all slags skatt, bl. a. indirekta skatter, ävensom annan allmän avgift. Med deklaration avses även däremot svarande skriftlig försäkran. Skattestrafflagen är dock ej tillämplig, när den ifrågavarande gärningen är straffbelagd i annan lag än allmänna strafflagen eller i särskild författning. Sålunda straffas oriktiga uppgifter i deklaration för skatt, som uttages vid import, efter den 1 januari 1961 enligt den i år antagna lagen om straff för varusmuggling.

Även medverkan till deklaraionsbrott är straffbar. Därvid blir bestämmelserna i 3 kap. allmänna strafflagen tillämpliga. Jämlikt 4 § i sistnämnda kapitel skall envar medverkande bedömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last.

Brott som avses i skattestrafflagen må åtalas, förutom vid laga domstol i brottmål, vid den rätt där den skattskyldige skall svara i tvistemål i allmänhet eller, om deklarationen avser rörelse eller annan verksamhet, jämväl vid rätten i den ort där verksamheten bedrivs.

Enligt 118 § taxeringsförordningen åligger det taxeringsintendenten i länet att, då anledning förekommer att brott enligt skattestrafflagen föreligger, göra anmälan till åklagare. Enligt nämnda paragraf åligger det vidare taxeringsnämndens ordförande att underrätta taxeringsintendenten om fall, i vilka sådana brott kan misstänkas.

I fråga om preskription av brott enligt skattestrafflagen gäller bestämmelserna i 5 kap. allmänna strafflagen. Dessa bestämmelser innebär, att straff för falskdeklaration är förfallet, om den misstänkte ej häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år. Vid vårdslös deklaration är tidrymden två år. Att preskriptionstiderna är olika sammanhänger med skillnaden i straffsatser. För falskdeklaration kan dömas till straffarbete i högst två år, medan strängaste straffet för vårdslös deklaration är fängelse. Preskriptionstidens längd är utmätt i förhållande till maximistraffet och därmed också i förhållande till brottets svårhet. Enligt gängse praxis räknas preskriptionstiden från den dag, då den oriktiga uppgiften avgivits.

I en i första kammaren av herr Möller vid 1960 års riksdag framförd interpellation påtalades hurusom en skattskyldig lyckats undandra sig åtal för vårdslös deklaration genom att hålla sig undan för åklagaren i ett par veckor. I interpellationen anfördes bl. a.

Den tvååriga preskriptionstiden utgick den 28 mars, d. v. s. i går. Genom att hålla sig undan har denne skattskyldige chans att undgå bötesstraff, som eventuellt kunnat uppgå till flera hundra tusen kronor. Han har nämligen eftertaxerats för 175 000, och böterna för vårdslös deklaration kan uppgå till 2 1/2 gånger skattebeloppet. En möjlighet att ändå ställa honom under åtal är att åklagaren väcker åtal för falskdeklaration. I så fall är preskriptionstiden fem år.

Fallet är inte unikt. Tvärtom sker gång efter annan liknande undanhållanden, till dess den tvååriga preskriptionstiden utgått. Det är inte tillfredsställande att skattskyldiga, som begått felaktig deklaration, sålunda kan undgå de rättsliga och ekonomiska följderna, särskilt när det finns fog för antagandet att undanhållandet sker i brottsligt uppsåt.

Det förefaller starkt befogat att ändra lagstiftningens bestämmelser om preskription vid dylika skattebrott. En möjlighet härtill är att förlänga preskriptionstiden för vårdslös deklaration, en annan att nuvarande preskriptionstid behålles men att den börjar räknas först när ärendet sändes till bokgranskning.

I interpellationssvaret som lämnades den 22 april 1960 konstaterade jag till att börja med att det brott, som består i att någon av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift i sin deklaration, i fråga om preskriptionstiden följer samma regler som andra bötesbrott. Jag yttrade vidare.

Jag anser emellertid liksom herr Möller, att det vid de vårdslösa deklara-tionsbrotten kan föreligga särskilda skäl att beträffande preskription frångå de regler som gäller bötesbrott i allmänhet. Tvåårstiden räknas från brottets begående, d. v. s. i regel från det deklARATIONEN avgivits. Med hänsyn till taxeringsmyndigheternas arbetsbelastning kan det dröja avsevärd tid, innan sådan kontroll sker att brottet upptäckes. Därefter kan tidsödande utredningar bli nödvändiga. Jag har därför kommit till den uppfattningen att preskriptionstiden för dessa brott snarast möjligt bör på lämpligt sätt förlängas. Det är min avsikt att upptaga denna fråga tillsammans med en del andra tidigare planerade åtgärder för att effektivisera kampen mot skattefusket.

I detta sammanhang kan erinras om att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 13 till 1960 års riksdag till behandling upptagit två motioner, vari yrkats att riksdagen skulle hemställa att Kungl. Maj:t utan dröjsmål måtte underställa riksdagen förslag av innebörd att tid varunder misstänkt håller sig undan icke skall inräknas i preskriptionstiden.

Motionärerna hade åberopat en skrivelse av den 21 september 1959 till Kungl. Maj:t, vari riksåklagaren hemställt, att frågan om de omständigheter, som borde tillmätas preskriptionsavbrytande verkan, upptoges till övervägande. I första lagutskottets utlåtande sammanfattas riksåklagarens skrivelse på följande sätt.

Förundersökningen utgjorde en del av rättegången i vidsträckt mening. Systemet med förundersökning innebure, att målet i former, som avsåge att garantera den misstänktes rättssäkerhet, skulle så beredas, att det i ett sammanhang kunde företagas till huvudförhandling. Den rättsliga reglering av förundersökningsförfarandet, som skett i rättegångsbalken i avsikt att tillgodose dessa båda synpunkter, hade självfallet medfört, att det i större och mera invecklade mål ofta förflöte avsevärt längre tid från utredningens påbörjande till åtalets väckande än tidigare. Förundersökningsreglerna skapade också större möjligheter för den misstänkte att förhåla saken. När fråga vore om brott, som av målsäganden anmälts eller eljest upptäckts först mot slutet av preskriptionstiden, ett förhållande som ingalunda vore ovanligt, hade därför förundersökningsreglerna visat sig kunna välla avsevärda risker för att åtal icke skulle kunna anhängiggöras före preskriptionstidens utgång. Flera sådana fall hade inträffat efter införandet av den nya rättegångsordningen. Några av dessa hade väckt stor uppmärksamhet. Det före-

fölle icke tillfredsställande, att den misstänkte skulle kunna utnyttja reglerna om förundersökningsförfarandet till att undandraga sig lagföring och straff; å andra sidan borde det icke få förekomma, att åklagaren för att förebygga preskription tummade på dessa regler, som i själva verket avsåge att garantera den enskildes rättssäkerhet.

Första lagutskottet erinrade i sitt utlåtande om att den fråga om ändring av 5 kap. 14 och 15 §§ strafflagen, som aktualiserats genom riksåklagarens förut nämnda skrivelse, upptagits till behandling av strafflagberedningen i dess den 21 december 1956 avgivna slutbetänkande (SOU 1956: 55). Strafflagberedningen hade därvid föreslagit sådan ändring i nuvarande regler, att preskriptionsavbrytande verkan skulle tillkomma ej blott delgivning av åtal utan även vid förundersökning uttalad underrättelse om misstanke för brott. Utskottet framhöll att strafflagberedningens förslag då var under prövning hos Kungl. Maj:t och att riksdagen i en nära framtid skulle komma att få taga ställning till de ändringsförslag på ifrågavarande område, vilka kunde följa på grund av strafflagberedningens betänkande. Utskottet ansåg därför att något initiativ i frågan icke borde tagas från riksdagens sida.

Här torde få erinras om att Kungl. Maj:t i sitt under hösten 1960 till lagrådet remitterade förslag till brottsbalk inte godtagit vad strafflagberedningen förordat på ifrågavarande punkt utan föreslagit, att nuvarande bestämmelser på området med i huvudsak oförändrat innehåll skall överföras till den nya brottsbalken.

I sitt betänkande nr 45 till 1960 års riksdag behandlade bevillningsutskottet ett flertal motioner, vari bl. a. yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning rörande brott mot skattelagarna, innebärande en straffskärpning vid sådana brott.

Bevillningsutskottet uttalade sin fulla anslutning till det syfte som låg bakom motionsyrkandena. Det torde, framhöll utskottet, utan tvivel förhålla sig så, att ett stort antal skattskyldiga genom olika manipulationer söker dra sig undan beskattning för större eller mindre del av sin inkomst eller förmögenhet. Sammantaget torde det allmänna enligt utskottet på detta sätt undandras betydande belopp till förfång för de lojala skattebetalarna. Tillförlitliga uppgifter för att bedöma sådan undandräkt saknas visserligen, men så mycket torde kunna antagas, framhöll utskottet, att om de årligen undandragna beloppen blev föremål för taxering, skulle skattebördan generellt sett kunna lättas.

Bevillningsutskottet uttalade vidare, att den närmast till hands liggande åtgärden för att förebygga att inkomster undandras beskattning är att öka taxeringsorganisationens personella resurser. Utskottet erinrade om den utbyggnad av taxeringsorganisationen som skett under senare år och om den då pågående utredningen om en effektivisering av taxeringskontrollen.

Beträffande vissa uttalanden i motionerna rörande straffsatserna för deklaraionsbrott och rörande domstolarnas sätt att tillämpa skattestrafflagen framhöll bevillningsutskottet, att antalet personer som fällts för brott mot skattestrafflagen under de senaste fem åren uppgått till drygt 2 000 per år.

Därav hade dock endast ett fåtal dömts till frihetsstraff. Sannolikt är, framhåll utskottet vidare, att det antal personer, som begått brott mot skattestrafflagen vilka inte upptäckts eller undgått beivran, är större. Utskottet fortsatte.

Det är sålunda troligt att trots den skärpta kontrollen såväl uppsåtlig falskdeklarering som grov vårdslöshet vid deklarations avgivande förekommer i betydande utsträckning. Det är därför angeläget att man i första hand söker påverka den allmänna uppfattningen om deklarationsbrotten i sådan riktning, att dessa i högre grad än vad nu är fallet kommer att framstå såsom ett allvarligt åsidosättande av en medborgerlig plikt. Det kan självfallet diskuteras om de nuvarande straffbestämmelserna såsom de tillämpas i praktiken är ägnade att åstadkomma tillräcklig sådan verkan. Det bör emellertid även understrykas att ett noggrannare iakttagande av bestämmelserna om deklarationsskyldighet inte torde kunna vinnas endast genom straffhot. I stor utsträckning tillkommer oriktiga uppgifter i deklarationer inte i syfte att undandra skatt utan till följd av uppgiftslämnarens oförmåga att rätt tolka och tillämpa de gällande bestämmelserna.

Utskottet, som vidare erinrade om den förut återgivna interpellationen och det därå avgivna svaret, uttalade den förhoppningen att det skulle visa sig möjligt att komma tillrätta med det i interpellationen påtalade förfaringssättet. I samband därmed underströk utskottet lämpligheten av att, i den utsträckning nu gällande bestämmelser medger, samarbete mellan taxeringsmyndigheten och polismyndigheterna inleds på ett tidigare stadium än som nu ofta är fallet, då misstanke föreligger om deklarationsbrott. Utskottet slutade sitt yttrande med följande.

För att få ett tillfredsställande resultat av taxeringen fordras först och främst en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället. Detta torde knappast kunna nås utan upplysning i olika former. Sådan upplysningsverksamhet bör självfallet äga rum genom det allmännas försorg men sannolikt skulle ett bättre resultat nås, om även olika politiska, ideella och andra organisationer ville medverka till spridande av upplysning om den rätta karaktären av brott mot skattelagarna. Även om sådan propaganda inte omedelbart får så stor verkan torde den på lång sikt och i förening med andra åtgärder kunna ge ett värdefullt resultat.

III. Promemorian

I promemorian konstateras till en början, att det alltjämt torde vara en ganska spridd uppfattning, att lämnandet av oriktiga uppgifter till ledning för taxering är en tämligen lindrig förseelse och att det är varken vanhedrande eller moraliskt förkastligt att trotsa hithörande straffbestämmelser. Såsom bevillningsutskottet framhållit är det därför angeläget att få till stånd en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället. Ett led i dessa strävanden är de propagandakampanjer för bättre deklarationsmoral som med vissa mellanrum anordnas av finansdepartementet. Vid sidan av sådana åtgärder och en effektiviserad taxeringskontroll har, framhålls i promemorian, skattestraffla-

gen en viktig uppgift; den ger eftertryck åt kravet på ärlighet och omsorg vid deklarationernas upprättande. Skattestrafflagen torde alltså i stort sett väl fylla denna uppgift. I vissa hänseenden synes emellertid, enligt promemorian, utrymme finnas för viss kritik. Det rör sig här om brister, som i och för sig måhända inte är mera betydelsefulla men på längre sikt kan försämra lagens allmänpreventiva verkan. I promemorian anföres vidare.

Under åren 1958 och 1959 har — enligt vad taxeringskontrollutredningen inhämtat — antalet anmälningar om brott mot skattestrafflagen, som verkställt av vederbörande taxeringsintendenter, utgjort 3 178 respektive 3 562. Av de år 1958 gjorda anmälningarna hade vid utgången av år 1959 2 225 lett till fällande dom, varav dock endast cirka 190, d. v. s. mindre än 10 procent av de avdömda fallen, bedömts som falskdeklaration. I 246 fall var ansvarsfrågan ej avgjord den 1 januari 1960. I 707 fall hade anmälningarna inte föranlett åtal eller anställt åtal ogillats.

Finansdepartementet har från vederbörande taxeringsintendenter inhämtat vissa uppgifter om de utdömda straffen i nämnda 2 225 fall. I endast ett av dessa fall har frihetsstraff (fängelse) ådömts. — — — Undersökningen ger vid handen att i cirka 70 procent av de fall, som hänförts till 1 § skattestrafflagen d. v. s. till falskdeklaration, har bötesbeloppen understigit två gånger undandragen skatt. De bötesbelopp som utdömts vid värdslös deklaration, 2 § skattestrafflagen, har i cirka 70 procent av fallen understigit den undandragna skatten; i 17 procent av fallen har bötesbeloppen understigit halva den undandragna skatten. En mer ingående undersökning, som vidtagits i ett par län, synes dock ge anledning antaga att i något mindre än hälften av de fall, där bötesbeloppen vid tillämpning av 2 § ligger mellan halva och hela den undandragna skatten, bötesbeloppen motsvarar mellan 90 och 100 procent av undandragen skatt. Likaså torde i cirka hälften av de fall, där bötesbeloppen vid tillämpning av 2 § överstiger hela den undandragna skatten, bötesbeloppen ligga mellan 100 och 110 procent av den undandragna skatten. Det är således en klar tendens hos domstolarna att vid värdslös deklaration sätta bötesbeloppen lika med den undandragna skatten. Vid fall av falskdeklaration torde tendensen vara att bötesbeloppen sättes till två gånger undandragen skatt. I ett betydande antal fall understiger dock utdömda bötesbelopp vid tillämpning av 2 § väsentligt den undandragna skatten. Likaså understiger bötesbeloppen vid tillämpning av 1 § i många fall väsentligt två gånger undandragen skatt.

Uppgifterna om utdömda bötesbelopp hade sammanställts i en till promemorian fogad bilaga. Denna bilaga torde som *Bihang* få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Flertalet av de hörda taxeringsintendenterna ansåg, enligt vad i promemorian framhålles, att domstolarna varit väl försiktiga vid straffmätningen. Det påtalades även att straffmätningen varit synnerligen ojämn olika domstolar emellan. Sålunda framhöll en taxeringsintendent, som funnit straffmätningen i allmänhet vara tillfredsställande, att bötesbeloppen i en domsaga varit påfallande låga. Av 37 utdömda bötesbelopp hade mer än hälften understigit halva den undandragna skatten och i inte mindre än 10 fall motsvarat bötesminimum 50 kronor. Det torde vidare, enligt promemorian, vara en allmän erfarenhet, att straffmätningen i överinstanserna i regel är högre än i andra domstolar.

Antalet anmälningar om brott mot skattestrafflagen, som för närvarande göres, är, framhålles i promemorian, sannolikt åtskilligt mindre än det antal fall av oriktig deklaration som upptäckes. Detta torde framför allt bero på att taxeringsnämndsordförandena inte i tillräcklig omfattning fullgör sin skyldighet att underrätta taxeringsintendenten om fall där brott mot skattestrafflagen kan misstänkas. Till belysning härav nämnes i promemorian att vid en undersökning, som verkställdes vid en länsstyrelse, det konstaterades att omkring 40 av länets taxeringsnämnder inte inkommit med någon åtalsanmälan i fråga om vare sig 1957, 1958 eller 1959 års taxeringar. Man kan, enligt promemorian, knappast utgå från att det i dessa nämnder under en treårsperiod ej skulle ha förekommit något enda fall som bort föranleda anmälan. I promemorian konstateras därefter, att möjlighet saknas för taxeringsintendenten att undersöka hela deklarationsmaterialet i länet ur åtalsynpunkt. Om taxeringsnämndsordförandena underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet, leder detta därför till att de skattskyldiga blir olikformigt behandlade när det gäller skattestrafflagens tillämpning. Även länen emellan förekommer skiljaktigheter, som tyder på olikheter i praxis.

I promemorian understrykes, att den i taxeringsförordningen stadgade anmälningsskyldigheten innebär att anmälan inte får underlåtas i de fall som där anges. Någon rätt för taxeringsmyndigheterna att disponera över statens straffanspråk vid deklarationsbrott föreligger inte. Det sagda utsluter, enligt promemorian, givetvis inte att såsom i nuvarande praxis en utsovring sker av rena bagatellfall, avseende mindre belopp. Men denna sovring bör utföras av intendenten och icke verkställas ur skälighetssynpunkter o. dyl. Därefter anföres.

Det bör, med anledning av vad sålunda kunnat konstateras, ankomma på taxeringsintendenterna att i större utsträckning än hittills tillse att taxeringsnämndsordförandena fullgör sin anmälningsskyldighet. Det finns anledning antaga, att om så sker, antalet anmälningar kommer att väsentligt öka. Genom utbyggnaden av taxeringsorganisationen och effektiviseringen av taxeringsarbetet kommer även antalet fall där skattebrott upptäckes att bli flera.

Det förhållandet att deklarationsbrott i framtiden kan väntas bli beivrade i större utsträckning än hittills kan förutsättas medverka till en bättre deklarationsmoral. Detta resultat kan uppnås utan att ändra skattestrafflagen. Vad som framkommit vid den verkställda undersökningen ger emellertid anledning ifrågasätta, om de straff som utmätas alltid är sådana att de skattskyldiga blir klart medvetna om att falskdeklaration och vårdslös deklARATION utgör allvarliga lagöverträdelser.

I promemorian framhålles att de strafflatituder, som skattestrafflagen anger, i och för sig lämnar möjlighet för domstolarna att utmäta straff som står i rimligt förhållande till brottets beskaffenhet. Domstolarna torde ha en viss i och för sig naturlig benägenhet att vid straffmätningen hålla sig inom strafflatitudernas nedre del. Det synes emellertid, enligt promemorian, med fog kunna göras gällande att man härvid åtminstone på vissa håll gått så långt att deklarationsbrottens allvarliga karaktär kan undanskymmas.

Vid bedömning av denna fråga bör, enligt promemorian, beaktas, att brott mot skattestrafflagen i regel bedömes enligt 2 §, d. v. s. såsom begångna av grov oaktsamhet. Detta beror på svårigheten att förebbringa bevisning om att uppsåt förelegat. Många fall, där falskdeklaration i verkligheten föreligger, torde därför ha bedömts som vårdslös deklaration. I själva verket torde det, framhålles i promemorian, vara en ganska vanlig situation i hithörande mål, att ett flertal omständigheter pekar på att den skattskyldige varit i ond tro utan att full bevisning om uppsåt kunnat förebringas. Att likväl böterna i övervägande antalet fall av vårdslös deklaration understigit den undandragna skatten ger stöd för uppfattningen att straffmätningen på sina håll varit väl låg. Promemorian fortsätter.

Med tanke på de utmätta straffens betydelse för att hos allmänheten inskrärpa den allvarliga karaktären hos skattebrotten synes fog finnas för det från flera håll uttalade önskemålet om en skärpt straffmätning hos vissa domstolar. Detta önskemål kan också uttryckas så att de domstolar som ligger lägst i straffmätningen bör anpassa sig till den nivå som tillämpas bl. a. av högsta domstolen och hovrätterna. Ett lämpligt medel att nå detta syfte — utan att likväl nämnvärt inskränka på domstolarnas möjligheter att utdöma en efter brottets svårhetsgrad avpassad påföljd — synes vara att något höja föreskrivna bötesminima.

De lägsta straff som kan utdömas vid falskdeklaration och vårdslös deklaration utgör 100 respektive 50 kronor. Dessa belopp synes redan med hänsyn till det förändrade penningvärdet numera vara alltför låga. Vid ett så allvarligt brott som falskdeklaration synes minimistraffet inte rimligen böra sättas lägre än 300 kronor. För vårdslös deklaration synes minimibeloppet med ledning av tidigare redovisade överväganden lämpligen kunna fördubblas, d. v. s. sättas till 100 kronor. I anslutning till ikraftträdandet av den sålunda förordade ändringen torde det vara önskvärt att riksskattenämnden och riksåklagarämbetet i samråd söker verka för en likformig behandling av åtalen för deklarationsbrott.

I promemorian framhålles vidare att reglerna om brottspreskription i vissa fall lett till stötande konsekvenser, när det gäller vårdslös deklaration. Detta sammanhänger med att det kan dröja avsevärd tid, innan sådan kontroll kan ske att brottet upptäcket. Så är i synnerhet fallet, om oriktigheten i deklARATIONEN inte påvisas förrän vid taxeringsrevision. Sådan anordnas regelmässigt först i samband med den på länsstyrelsernas taxeringssektioner ankommande eftergranskningen eller i samband med besvär rörande den skattskyldiges taxering. Mer än ett år kan på detta sätt förflyta, innan det framkommer misstankar om brottsligt förfarande. Därefter kan åtskillig tid åtgå till förundersökningen. Situationen blir på grund härav ofta den, att stämning i mål om vårdslös deklaration kan delges den misstänkte först mot slutet av den tvååriga preskriptionstiden. För en skattskyldig, som vet att förundersökning mot honom pågår, föreligger i sådana fall en frestelse att söka undgå ansvar genom att hålla sig undan den korta tid som återstår innan brottet preskriberats.

Vad sålunda anförts ger, enligt promemorian, vid handen att vid de vårdslösa deklarationsbrotten föreligger sådana särskilda omständigheter som gör det påkallat att avvika från de allmänna reglerna om brottspreskription. En förlängning av preskriptionstiden för sådana brott bör, enligt promemorian, på lämpligt sätt komma till stånd. Därefter anföres.

För att nå detta syfte skulle i och för sig kunna tänkas att föreskriva en särskild, senare tidpunkt för preskriptionstidens början än som följer av allmänna regler. För närvarande räknas tiden vanligen från deklARATIONENS avlämnande. Man skulle kunna överväga att i stället på ett eller annat sätt anknyta till den tidpunkt då åtgärderna för skattekontroll enligt därom gällande bestämmelser normalt skall vara avslutade. Mot en sådan lösning talar emellertid flera skäl. Preskriptionstiden skulle komma att förlängas även för falskdeklarationsbrotten, utan att något praktiskt behov därav framträtt. Det bör vidare hållas i minne, att åtskilliga deklarationsbrott upptäckes redan på taxeringsnämndsstadiet och, med det här diskuterade alternativet, kan bli åtalade och föremål för dom redan innan preskriptionstiden börjar löpa, något som knappast kan sägas stå i överensstämmelse med preskriptionsreglernas allmänna konstruktion. Härtill kommer, att ett sådant alternativ visserligen skulle vara praktiskt genomförbart beträffande de direkta skatterna, den allmänna varuskatten och de skatter på vilka 1959 års förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig men skulle skapa särskilda problem beträffande andra skatter och avgifter. Alternativet i fråga synes därför icke kunna förordas.

Vid sådant förhållande torde man, uttalas i promemorian, vara hänvisad till att stadga en särskild längre preskriptionstid för de vårdslösa deklarationsbrotten. Denna tid synes lämpligen kunna bestämmas till fem år, d. v. s. samma tid som för falskdeklaration. Därmed vinnes även viss anknytning till den tid som står till buds för att väcka fråga om eftertaxering; denna tid är fem år från taxeringsårets utgång.

I enlighet med det anförda föreslås i promemorian, att minimistrafpen för falskdeklaration och vårdslös deklARATION höjes till 300 respektive 100 kronor. Vidare förordas, att i 3 § skattestrafflagen införes ett nytt andra stycke av innehåll att straff för brott som avses i lagen, ändå att brottet är att bedöma enligt 2 §, ej skall vara förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år.

De sålunda föreslagna lagändringarna synes, enligt promemorian, böra träda i kraft den 1 juli 1961. Av allmänna regler torde följa att ändringarna i fråga om minimistrafpen inte blir att tillämpa på brott som begåtts före dagen för ikraftträdandet. Däremot torde, uttalas i promemorian, den föreslagna särskilda preskriptionsregeln bli att tillämpa även på äldre brott, i den mån den förut gällande preskriptionstiden inte utgått före lagändringens ikraftträdande (SP 13 § och NJA 1941 s. 251).

IV. Remissyttrandena över promemorian

Den föreslagna höjningen av minimistraffen har tillstyrkts av samtliga hörda myndigheter och organisationer. Flera remissinstanser ifrågasätter dock om man inte borde höja straffsatserna ytterligare.

Hovrätten för Västra Sverige tillstyrker den föreslagna straffhöjningen som ett steg i rätt riktning men ifrågasätter om den kommer att få större betydelse. Viktigare synes det hovrätten vara att en allmän översyn av skattestrafflagen göres beträffande såväl brottsrekvisit som påföljder samt att garantier skapas för att deklaraionsbrotten verkligen blir av taxeringsmyndigheterna anmälda. Även *hovrätten för Nedre Norrland* ifrågasätter om man genom höjningen av minimibeloppen når det avsedda syftet, nämligen en skärpt straffmätning. En skärpt och mera enhetlig straffmätning torde enligt hovrätten bättre nås genom åtgärder från riksåklagarämbetets sida för överklagande av domar, i vilka för lågt straff utmätts.

Flera remissinstanser ifrågasätter om inte minimistraffet borde sättas i relation till den undandragna skatten. Sålunda uttalar *1951 års rättegångskommitté* att inom kommittén framhållits att en möjlighet att verkligen åstadkomma en straffskärpning vore att minimistraffet för falskdeklaration fastställdes till lika med det undandragna skattebeloppet och för vårdslös deklaration till hälften därav, dock lägst de i promemorian angivna beloppen. Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands och Hallands län*. Sistnämnda länsstyrelse tillägger.

Även med den skärpning av straffsatsen som nu föreslagits synes det tvevelaktigt om man på denna väg kan bibringa medborgarna en annan syn på deklaraionsbrotten. Länsstyrelsen erinrar om att en sådan allmän omvärdering av ett visst brott kunnat ske i modern tid, nämligen i fråga om rattfylleri. Att detta lyckats torde enbart bero på en rigorös tillämpning av frihetsstraff. Det finns därför enligt länsstyrelsens mening skäl att noggrant följa utvecklingen och därest åtgärder som kan komma att företas i anledning av det nu framlagda förslaget inte leder till resultat överväga att införa frihetsstraff som normalstraff vid falskdeklaration.

Riksskattenämnden framhåller, att önskvärdheten av att för allmänheten understryka karaktären av deklaraionsbrotten i och för sig talar för att minimistraffen sättas högre än 300 respektive 100 kronor, men fortsätter.

Å andra sidan torde med fog kunna göras gällande, att i vissa fall av medverkan till oriktig deklaration, t. ex. då en person upprättat deklaration för sin hustru och hon endast formellt har ansvaret för deklaraionen, behov kan föreligga av möjlighet att ådöma den formelle gärningsmannen ett mildt straff, medan det verkliga ansvaret utkräves av den medverkande. Det sist anförda kan utgöra ett skäl för att icke ytterligare höja minimistraffen.

Länsstyrelserna i Värmlands och Västernorrlands län framhåller att det icke föreligger anledning bryta den hittillsvarande proportionen mellan böteslatituderna i 1 och 2 §§, som alltsedan skattestrafflagens tillkomst varit 2 till 1. Sättes bötesminimum enligt 1 § till 300 kronor, vilket länsstyrelserna

i och för sig finner påkallat, bör därför minimistraffet enligt 2 § bestämmas till 150 kronor.

Länsstyrelsen i Östergötlands län påtalar det förhållandet, att den undanhållna kommunala inkomstskatten enligt skattestrafflagens bestämmelser skall beräknas efter en utdebitering av tio kronor, och anför.

Enligt gällande lydelse av 5 § skattestrafflagen skall den sammanlagda uttaxeringen av kommunala utskylder antagas vara tio kronor för varje skattekrona. Någon ändring i berörda avseende har icke föreslagits. Emellertid torde denna skattesats, som varit gällande alltsedan skattestrafflagens tillkomst år 1943, numera få anses vara för låg och alltför mycket avvika från gällande kommunala utdebiteringar, vilka i allmänhet torde uppgå till 14—15 kronor per skattekrona. Det synes därför påkallat att genom **ändring** av 5 § få till stånd en förhöjning av den skattesats, efter vilken den undanhållna kommunala inkomstskatten skall beräknas.

Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

I flera remissyttranden betonas, att, även om den föreslagna höjningen av minimibeloppen kan få vissa psykologiska verkningar beträffande den allmänna inställningen till brotten mot skattestrafflagen, den reella betydelsen av höjningen dock blir ringa. Detta beror enligt *riksskattenämnden* bl. a. på den relativt stränga gallring taxeringsintendenterna i allmänhet tillämpar vid avgörande av frågan huruvida åtalsanmälan skall ske. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att man av gjorda erfarenheter liksom av innehållet i promemorian får det intrycket, att tillämpningen av skattestrafflagen företer så allvarliga brister, att en mer radikal ändring än den nu föreslagna är påkallad. Länsstyrelsen fortsätter.

I promemorian har påtalats de avsevärda skillnader som råder i fråga om domstolarnas praxis. Denna har ibland utvecklats på sådant sätt, att man har anledning befara, att åtalsanmälningarna snarare leder till en försämring än en förbättring av skattemoralen. Som exempel må nämnas, att domstolarna i detta län som regel avvisar åtal, där undanhållen inkomst understiger 10 % av den åtalades årsinkomst. Samma gäller åtal avseende felaktiga avdrag, beträffande vilka taxeringsmyndigheterna haft vissa kontrollmöjligheter.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att åklagarens inställning till deklarationsbrotten ej sällan är ägnad att föranleda alltför mild bedömning av dylika brott. Mål av denna karaktär anses besvärliga, beroende bl. a. på att åklagarna icke alltid är tillräckligt förtrogna med beskattningsreglerna och de därmed sammanhängande räkenskapsproblemen.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län ifrågasätter om den föreslagna höjningen av de lägsta straffen bör genomföras med mindre lagen i sin helhet omarbetas. Som skäl härför framhåller länsstyrelsen till en början att de framlagda förslagen om ändring i skattestrafflagen skulle accentuera den orättvisa, som ligger däri att, medan skattskyldiga med lättkontrollerbara inkomster bestraffas, andra — bland vilka de beloppsmässigt grövsta fallen av underdeklaration torde vara att finna — med lagens nuvarande utformning oftast undgår straff. Länsstyrelsen fortsätter.

Länsstyrelsen åsyftar härmed deklaranter, vilka icke uppfyllt det i 20 § taxeringsförordningen stadgade kravet på förande av anteckningar, bevarande av verifikationer m. m. för möjliggörande av kontroll. Om kontrollmaterial saknas och omständigheterna tyda på att deklarerad inkomst är för låg eller yrkade avdrag äro för höga, måste skönsmässig taxering tillgripas. Sådan taxering torde vanligast komma till användning beträffande rörelseidkare av skilda slag samt läkare, tandläkare och olika yrkesmän ävensom sådana skattskyldiga, vilka på grund av arbete på annan ort än bostadsorten äro berättigade till avdrag för fördyrade levnadskostnader och för resekostnader. I de ymnigt förekommande fall, då sådana personer måste taxeras efter skön, kan f. n. straffansvar i allmänhet icke göras gällande, eftersom domstolarna över lag synas vara obenägna att på grundval av en endast skönsmässig taxering utmäta straff enligt skattestrafflagen. Den utbredda föreställningen om att de svåraste skatteskokarna gå fria från straff torde sålunda enligt länsstyrelsens uppfattning icke sakna fog. — Då en skönsmässigt åsatt taxering icke kan tillåtas innefatta straff och som skönsmässig taxering av försiktighetsskäl endast undantagsvis torde beräknas för högt, framstår det som ytterligt otillfredsställande, att särskild straffbestämmelse saknas, som kan tillämpas, när deklarat eftersatt sina skyldigheter enligt 20 § taxeringsförordningen och av sådan anledning måste taxeras efter skön. Uppenbarligen måste en straffbestämmelse för hithörande förseelser utformas på annat sätt än de nuvarande. Normerade böter kunna sålunda icke komma till användning, utan straffet bör bli dagsböter, eller i svårare fall frihetsstraff. Innan en sådan bestämmelse införts, anser länsstyrelsen det vara stötande om de nuvarande lägsta straffen i skattestrafflagen höjas.

Sveriges köpmannaförbund finner en mild straffmätning vara befogad. Förbundet anför.

I promemorian har också straffmätningen berörts. Den tycks genomgående ha varit relativt mild. Förbundet finner emellertid detta motiverat. Den oerhört kraftiga progressionen i den svenska inkomstbeskattningen medför, att redan en kraftig höjning av taxeringen eller en eftertaxering kan vara tillräcklig för att ruinera en skattskyldig eller åtminstone rubba grundvalarna för hans ekonomi för lång tid. Skulle maximistraff dessutom utmätas, innebure detta ett definitivt dråpslag mot den skattskyldige, vilket samhället ej vore betjänt av. Med tanke på den mildhet, som exempelvis visas biltjuvar, straffas deklaraionsbrott relativt hårt.

Förslaget om förlängning av *preskriptionstiden* för vårdslös deklaraion till fem år har tillstyrkts av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, överståthållarämbetet, samtliga de sexton länsstyrelser som avgivit yttranden, kontrollstyrelsen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

Kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Svenska arbetsgivareföreningen föreslår att *preskriptionstiden* sättes till tre år. Allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden anser att *preskriptionstiden*, då det gäller taxering för taxeringsåret, kan begränsas till tre år men föreslår att vid fall av eftertaxering en *preskriptionstid* av tre år skall räk-

nas från och med den dag taxeringsintendenten gör framställning till provningsnämnden om eftertaxering.

Några remissinstanser, 1951 års rättegångskommitté, kammarrätten, riksskattenämnden, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund och Sveriges akademikers centralorganisation, uttalar att man i första hand bör söka en lösning enligt de riktlinjer strafflagberedningen angivit i sitt förslag, nämligen att preskriptionsavbrytande verkan skall tillkomma ej blott delgivning av åtal utan även vid förundersökning meddelad underrättelse om misstanke om brott.

Besvärssakkunniga slutligen, som inte anser sig kunna tillstyrka speciella preskriptionsregler för brott enligt skattestrafflagen, framhåller att en allmän förlängning av den nuvarande tvååriga preskriptionstiden kunde vara ett uppslag som förtjänar att närmare övervägas.

Från remissyttrandena må följande här återges.

Hovrätten för Västra Sverige anser att den föreslagna preskriptionsbestämmelsen bör genomföras oavsett om strafflagberedningens förslag, att en vid förundersökningen meddelad underrättelse om misstanke för brott skall vara preskriptionshindrande, genomföres eller ej. Även *överståthållarämbetet* understryker att strafflagberedningens förslag knappast är ägnat att lösa här föreliggande problem, enär i många fall preskriptionstiden utgått redan innan förundersökning hunnit påbörjas. Ämbetet framhåller att det framlagda förslaget visserligen inger principiella betänkligheter men att flera betydelsefulla omständigheter talar för detsammias genomförande. Ämbetet anför härutinnan.

Erfarenhetsmässigt medför ofta den 2-åriga preskriptionstiden konsekvenser, som ur likformighetssynpunkt kunna te sig föga tilltalande. I åtalsärenden av enkel beskaffenhet, exempelvis sådana mycket ofta förekommande fall, då en arbetstagare underlåtit att till beskattning uppgiva viss arbetsinkomst, kräves ingen mera ingående taxeringsmässig utredning och ej heller någon tidsödande förundersökning, varför någon risk för åtalspreskription knappast föreligger. I mera invecklade ärenden däremot, kanske speciellt där taxeringsfrågan avser inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, hinner ofta åtalsfristen utlöpa innan målen kunna av taxeringsintendenten överlämnas till allmänne åklagaren. Den skattskyldige går då fri från straffansvar, ehuru hans brottslighet mången gång är avsevärt mera kvalificerad än den enkle arbetstagarens. Det kan icke anses tillfredsställande, att utredningssvårigheter, över vilka dessutom den skattskyldige genom fördröjningstaktik kan utöva inflytande, skola bliva avgörande för möjligheten att utkräva straffansvar.

De nu gällande två olika preskriptionstiderna för brott enligt skattestrafflagen ställa ej sällan taxeringsintendenten inför vanskliga avgöranden. Denne bör givetvis fullgöra sin anmälningsskyldighet med omdöme och icke i onödan betunga åklagarmyndigheten. Erfarenheten visar, att i det övervägande flertalet åtalsmål bevisning om uppsåt icke kan förebringas. Har den 2-åriga preskriptionstiden utlöpt, gäller det för taxeringsintendenten att bedöma huruvida endast grov oaktsamhet skall anses föreligga och någon åtalsanmälan förty icke skall ske eller om det brottsliga förfarandet kan anses uppsåtligt och möjlighet till bevisning härom är för handen. Ett

sådant ställningstagande torde ofta vara vanskligt för taxeringsintendenten, speciellt som tillgängligt material för bevisfrågans bedömning kan vara bristfälligt innan förundersökning verkställts.

Då en förlängning av preskriptionstiden, såvitt kan bedömas, är den enda framkomliga vägen för att komma tillrätta med rådande missförhållanden, anser sig överståthållarämbetet icke böra motsätta sig den föreslagna lagstiftningen.

Liknande synpunkter framföres i flertalet av de av *länsstyrelserna* avgivna yttrandena.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhåller att den bästa lösningen av de frågor, vilka sammanhänger med gränsdragningen mellan uppsåtlig och ouppsåtlig falskdeklaration samt med preskriptionsbestämmelserna, enligt länsstyrelsens mening skulle vara att straffbestämmelserna i fråga omarbetades, så att en gemensam brottstyp infördes för oriktig deklaration, varvid presumerad förekomst av uppsåt borde föranleda strängare straff vid straffmätningen än om omständigheterna utmärkte att uppsåt ej förelåg. Preskriptionstiden skulle härigenom automatiskt komma att förlängas på föreslaget sätt.

Flertalet av de remissinstanser som tillstyrker en förlängning av preskriptionstiden till fem år understryker att taxeringsmyndigheterna liksom hittills bör utnyttja alla möjligheter att slutföra på dem ankommande granskning i så god tid, att anmälan till åklagare och väckande av åtal för vårdslös deklaration kan ske före utgången av den tid om två år, som nu gäller för åtalets preskriberande.

De remissinstanser som förordat att preskriptionstiden förlänges till tre år betonar att preskriptionstidens längd måste stå i rimligt förhållande till brottets art. Sålunda anför *Kooperativa förbundet*.

Den deklaratant, som av oaktsamhet lämnat en oriktig uppgift i sin deklaration, kan enligt nu gällande preskriptionsregler känna sig definitivt säker om att vara fri från straffansvar om han ej åtalats inom två år efter deklarationens avgivande. Enligt styrelsens förmenande är denna ordning tilltalande dels därför att den framtvingar relativt snabba beslut av vederbörande taxerings- och åklagarmyndigheter i åtalsfrågorna och dels därför att den till viss, ej alltför lång tid begränsar den ovisshet och osäkerhet, som den deklaratant, vilken vid deklaraionsgranskningen fått en anmärkning för av oaktsamhet tillkommen felaktighet, måste känna inför de slutliga konsekvenserna härav. Denna »väntetid» torde nu i allmänhet uppgå till maximum cirka 1 1/2 till 1 3/4 år, d. v. s. från tiden för anmärkningens delgivning till tiden för åtal eller till tiden för preskriptionstidens utlöpande. Om man utsträcker preskriptionstiden enligt förslaget, kommer den deklaratant, som av oaktsamhet gjort ett ganska ringa fel, vilket dock kan sägas pendla mellan grov och icke-grov oaktsamhet, att i många fall ha att vänta nästan hela fem år på att det skall bli definitivt klart, om han skall åtalas eller icke. Det kan mången gång bli en alltför lång och prövande ovisshetstid för deklaratanten sett i relation till den kanske ringa brottsligheten, som eventuellt kan tillvitas honom.

Näringslivets skattedelegation framhåller att en förlängning av preskriptionstiden till fem år skulle innebära något mera än ett beaktande av de praktiska svårigheterna vid granskning av deklarationsmaterialet. Vid bedömandet av dessa svårigheter bör hänsyn också tagas till den beslutade successiva utbyggnaden av taxeringsorganisationen ävensom till den rationalisering av revisionsavdelningarnas arbete som kan bli en följd av numera framlagd utredning. Med hänsyn härtill anser delegationen att endast en förlängning av preskriptionstiden till tre år kan tillstyrkas. Liknande synpunkter framföres av *Sveriges redareförening*. Sistnämnda förening hemställer vidare att utredning måtte verkställas åsyftande att handläggningen av mål om brott mot skattestrafflagen överflyttas helt eller delvis från de allmänna domstolarna till skattedomstolarna.

Kammarrätten erinrar i sitt yttrande om att kammarrätten i utlåtande den 7 september 1942 över förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. givit uttryck åt liknande tankegångar som de, vilka kommit till uttryck i promemorior. Kammarrätten anför.

Kammarrätten hade därvid ansett att för falskdeklarationsbrotten — däri inbegripet det då den oriktiga deklARATIONEN VORE ATT HÄNFÖRA TILL GROV VÅRDSLÖSHET — borde stadgas en fristående preskriptionstid, sammanfallande med den tid, för vilken eftertaxering kunde äga rum. Såsom skäl härför framhöll kammarrätten — förutom det ofta förefintliga sammanhanget mellan oriktig deklARATION och eftertaxering — att falskdeklarationsbrotten i fråga om tid och sätt för deras upptäckande företedde vissa särpräglade moment, att anledning knappast finnes att i berörda hänseende göra skillnad mellan uppsåtligt och icke uppsåtligt falskdeklarationsbrott samt att i fråga om dessa brott det låge särskild vikt uppå att straffhotet ej alltför hastigt avlägsnades. Upprättandet av deklARATIONER till ledning för inkomst- och förmögenhetstaxeringen VORE JU FÖR EN STOR DEL AV LANDETS BEFOLKNING EN ÅRLIGEN ÅTERKOMMANDE FÖRPLIKTELSE, och möjligheten av falskdeklarationsbrottens förekomst i vidare utsträckning än andra brottsliga förfaranden VORE PÅTAGLIG. En särskild preskriptionstid för falskdeklarationsbrott VORE EJ HELLER OKÄND I utländsk lagstiftning.

I nu förevarande sammanhang ifrågasätter emellertid kammarrätten om det icke VORE lämpligt att låta anstå med införande av en särskild längre preskriptionstid vid vårdslös deklARATION i avvaktan på resultatet av det av strafflagberedningen framlagda förslaget om ändring i 5 kap. 14 och 15 §§ strafflagen, innebärande att avbrott i preskriptionstiden skulle ske ej blott då den misstänkte erhållit del av åtal för brott utan även då han vid förundersökning underrättats om den mot honom riktade misstanken. Skulle nämligen den nu berörda, av strafflagberedningen föreslagna ändringen i strafflagen komma till stånd, blir den föreslagna förlängningen av preskriptionstiden vid vårdslös deklARATION, enligt kammarrättens mening, mindre behöfvlig. Alltjämt skulle emellertid preskription inträffa, därest förundersökning icke kan äga rum inom preskriptionstiden, vilket ofta torde bli fallet vid eftertaxeringar.

Av de remissinstanser som förordat att man i första hand skall avvakta resultatet av strafflagberedningens förslag har 1951 års rättegångskommitté

te och Sveriges lantbruksförbund förklarar att — om en förlängning av preskriptionstiden anses böra verkställas — en preskriptionstid av tre år bör vara tillfyllest.

Riksskattenämnden framhåller, att de i promemorian skildrade konsekvenserna av preskriptionsreglerna, såvitt gäller brott mot 2 § skattestrafflagen, enligt nämndens mening nödvändiggör att rättelse på något sätt vinnas. Därefter anför nämnden.

Det är emellertid icke tilltalande att beträffande ett brott där staten är den reelle målsäganden — men där fråga likväl icke är om brott mot statens säkerhet — tillskapa en särregel som avviker från eljest allmänt tillämpade rättsgrundsatser. Riksskattenämnden förordar därför att förevarande problem i första hand löses enligt de riktlinjer, som uppdragits i riksåklagarens i första lagutskottets utlåtande nr 13 till innevarande års riksdag återgivna skrivelse rörande de omständigheter, som böra tillmätas preskriptionsavbrytande verkan. För en dylik lösning — innebärande att preskriptionsavbrytande verkan skulle tillkomma icke blott delgivning av åtal utan även vid förundersökning uttalad underrättelse om misstanke för brott — talar jämväl, att de förhållanden, som ligga bakom behovet av ändrade regler beträffande preskription av straff för brott mot 2 § skattestrafflagen — bl. a. våra dagars rörliga samhällsliv med åtföljande ökade möjligheter för en misstänkt att för längre eller kortare tid göra sig oanträffbar — i lika hög grad medföra svårigheter att i andra sammanhang realisera statens straffanspråk.

Besvärssakkunniga framhåller att i den mån preskriptionstidsreglerna anses giva otillfredsställande resultat med avseende å skattestrafflagens oakt-samhetsbrott, torde man böra undersöka andra vägar att avhjälpa de brister, som kan föreligga, än den, som beträffs i promemorian. Olika möjligheter står därvid till buds. Man kan, enligt de sakkunniga, tänka sig å ena sidan generella ändringar i preskriptionsreglerna och å andra sidan sådana ändringar beträffande reglerna rörande de aktuella deklarationsbrotten, som får återverkningar i preskriptionsavseende. De sakkunniga fortsätter.

I första hand uppkommer frågan om en allmän förlängning av den kortaste preskriptionstiden från nu två år till t. ex. tre år. För en sådan ändring skulle vissa skäl kunna anföras, bl. a. att förundersökningsförfarandet enligt RB — av rättssäkerhetsskäl — blivit mera omständligt och därmed mera tidsödande än motsvarande förfarande enligt gamla RB, som gällde, då tvåårsfristen infördes. Det kan erinras om att man vid sistnämnda tillfälle valde en tvåårsfrist i stället för en ettårsfrist bl. a. just med tanke på deklarationsbrotten; se KPr 1926: 5 s. 6. Ehuru besvärssakkunniga anse en allmän förlängning av den nuvarande tvååriga preskriptionstiden vara ett uppslag, som förtjänar att närmare övervägas, vilja de dock ej inlåta sig på detta allmänna rent straffprocessuella spørsmål.

Samma praktiska resultat, som erhålles genom en förlängning av själva preskriptionstiden, kan vinnas genom ändrade regler om sättet för preskriptionstids avbrytande. Därför kräves nu häktningsbeslut eller delgivning av åtal. Möjligt vore att föreskriva exempelvis, att preskriptionstiden avbrytes även genom en redan vid förundersökningens början meddelad underrättelse av misstanke om brott.

Att av hänsyn till de särskilda utredningssvårigheter, som kan vara förknippade med brott mot skattestrafflagen, stadga specialregler om sättet för

preskriptionsavbrytande gällande endast beträffande dessa brott, bör enligt de sakkunnigas mening ej komma i fråga. Än mindre bör man inlåta sig på det i promemorian diskuterade men också där avvisade alternativet att framflytta preskriptionstiden genom att såsom begynnelse-tidpunkt för denna välja en senare tidpunkt än tiden för brottets begående. De sakkunniga fortsätter.

Om några ändringar rörande de allmänna preskriptionsreglerna, som ha betydelse i förevarande sammanhang, icke skulle vara att påräkna, återstår att närmare granska skattestrafflagens regler. En enkel lösning vore givetvis att skärpa straffmaximum för vårdslös deklARATION till straffarbete, varigenom preskriptionstiden för sistnämnda brott skulle komma att uppgå till fem år. En sådan tanke måste emellertid avvisas.

Besvärssakkunniga uttalar vidare att orsaken till att de nuvarande reglerna anses otillfredsställande ur synpunkten av skattemoralens upprätthållande i icke ringa mån torde vara att söka i det förhållandet, att brott, som inom taxeringsväsendet bedömes som uppsåtliga, d. v. s. som falskdeklARATION, av åklagarna och de allmänna domstolarna i övervägande grad i stället betecknas som vårdslös deklARATION, med följd att brotten preskriberas efter två år. De sakkunniga fortsätter.

I förarbetena till skattestrafflagen gjordes på sin tid från flera håll uttalanden av innebörd, att lagrummet om vårdslös deklARATION skulle tillämpas subsidiärt i det fall, när det visserligen kunde misstänkas, att oriktig uppgift lämnats uppsåtligen, men detta icke kunde till fullo bevisas. Det vill synas som om uttalanden av denna art lett till en praxis av innebörd, att ansvar för falskdeklARATION yrkas och ådömes endast i alldeles uppenbara fall av uppsåt. Besvärssakkunniga vilja ifrågasätta, om icke rättspraxis just på detta område kommit att ställa större krav på bevisningen om uppsåt än vad eljest är brukligt inom straffrättskipningen.

I några remissyttranden har ifrågasatts vissa ytterligare ändringar i skattestrafflagen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* erinrar om att en förutsättning för tillämpning av skattestrafflagen är, att den felaktiga uppgiften lämnats i deklARATION, och fortsätter.

Länsstyrelsen vill ifrågasätta, huruvida ej i nu förevarande sammanhang bör upptagas spørsmålet om sådan utvidgning av lagens tillämpningsområde att jämväl andra felaktiga uppgifter än sådana som lämnats i själva deklARATIONEN — till exempel i infordrade kompletteringar m. fl. uppgifter, avsedda att läggas till grund för taxering — kommer att omfattas av straffbestämmelserna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län erinrar om, att nu gällande regler för tillgodoräknande av ortsavdrag vid inkomsttaxeringen för samtaxerade äkta makar kan medföra att ett fel i den ena makens deklARATION leder till frihet från skatt eller till för låg skatt endast för den andra maken. Länsstyrelsen fortsätter.

Den oriktiga uppgiften lär väl då icke kunna medföra straffansvar enligt skattestrafflagen. Att man enligt rättspraxis vid *straffmätningen* tar hänsyn till undandragen skatt för båda makarna synes icke böra medföra att straffansvar under nyss angiven förutsättning skall inträda. Enligt de

1943 gällande reglerna skulle ortsavdrag och beskattningsbart belopp ha beräknats för makarna gemensamt samt vid den statliga taxeringen skatten och vid den kommunala taxeringen den beskattningsbara inkomsten ha fördelats i förhållande till makarnas taxerade inkomster. Samma felaktighet som enligt vad ovan angivits nu icke kan bestraffas skulle enligt de äldre reglerna om taxering av äkta makar ha föranlett undandragande av skatt för den felande maken själv och sålunda grundat straffansvar. Med hänsyn till den ekonomiska intressegemenskapen mellan makar och som ett led i strävandena att åstadkomma en bättre deklarationsmoral anser länsstyrelsen att skattestrafflagen bör ändras på sådant sätt att »den oriktiga uppgiften varit ägnad att för den skattskyldige eller med honom samtaxerad äkta make leda till frihet från skatt eller till för låg sådan».

Länsstyrelsen framhåller vidare att en förutsättning för att straffansvar för oriktig uppgift i deklaration skall inträda har ansetts vara att deklarationen kommit beskattningsmyndighet till handa. Därefter anför länsstyrelsen.

Efter skattestrafflagens införande ha taxeringsintendenttjänsterna inrättats. Det torde aldrig ha gjorts gällande att en oriktig deklaration, avlämnad till en taxeringsintendent, icke kunde medföra straffansvar. Däremot har det gjorts gällande att deklARATIONER, avlämnade till besvärinstanserna, icke kunde medföra straff enligt skattestrafflagen (K. G. A. Sandströms kommentar till skattestrafflagen s. 96). Prövningsnämnderna voro före 1958 beskattningsmyndigheter, men ha från och med nämnda år omändrats till renodlade skattedomstolar. Det får anses tveksamt, om en till prövningsnämnd efter 1958 års ingång avlämnad deklaration kan medföra straffansvar enligt skattestrafflagen. En oriktig uppgift i en sådan deklaration kan ju medföra att taxeringsintendenten underlåter att för egen del anföra besvär över den skattskyldiges taxering eller — sedan tiden för taxeringsintendentens besvär rätt gått till ända — hemställa om eftertaxering. Med hänsyn till rättssäkerheten och till taxeringsintendentens skyldighet att till allmän åklagare anmäla brott mot skattestrafflagen är det synnerligen angeläget att skattestrafflagen kompletteras och utformas på ett sätt som lämnar minsta möjliga rum för feltolkningar.

1951 års rättegångskommitté påpekar, att det i praxis råder tveksamhet om vad som vid beräkningen av den undandragna skatten är att hänföra till allmänna avgifter (jfr NJA 1956: 214). Kommittén anser det önskvärt, att den oklarhet som sålunda råder undanröjes.

V. Skrivelsen från justitieombudsmannen

I en den 2 december 1960 dagtecknad, till Konungen ställd skrivelse har riksdagens justitieombudsman föreslagit vissa åtgärder i syfte att åvägbringa snabbare avgöranden i mål om brott mot skattestrafflagen. I skrivelsen erinras om att, då en skattskyldig ställes under åtal för deklARATIONSBROTT, det ofta förekommer att den taxering, varom i åtalsmålet är fråga, blir överklagad, och att åtalsmålet på grund härav förklaras vilande i avvaktan på slutligt beslut i taxeringsfrågan. Justitieombudsmannen framhåller att han i sin verksamhet vid flera tillfällen iakttagit att den tid, sådana

brottmål får vila i avbidan på slutligt beslut i taxeringsfrågan, ofta är oskäligt lång. I den år 1959 avgivna ämbetsberättelsen anges två sådana fall, av vilka det ena brottmålet blev vilande icke mindre än 12 år, innan det återupptogs till behandling.

Vad sålunda vid flera tillfällen iakttagits föranledde justitieombudsmannen att vid inspektion i mars 1958 av länsstyrelsen i Örebro län ägna särskild uppmärksamhet åt sådana fall, där skattskyldiga stått under åtal för deklaraionsbrott lång tid i avbidan på slutlig prövning av beskattningsmål. De fall som där uppmärksammades och för vilka viss redogörelse lämnas i skrivelsen föranledde justitieombudsmannen att, i syfte att erhålla ytterligare material till belysning av förevarande spörsmål, från förste taxeringsintendenten vid överståthållarämbetet och taxeringsintendenterna i samtliga län införskaffa vissa uppgifter om åtalsmål angående brott mot skattestrafflagen, vilka varit föremål för handläggning under längre tid.

Uppgifterna avsåg dels avgjorda brottmål av hithörande slag, dels och anhängiggjorda men icke avdömda dylika mål, i vilka taxeringsfrågan vid undersökningstillfället alltjämt berodde på skattedomstols prövning. Beträffande den förstnämnda kategorien mål, infordrades uppgift endast å sådana efter ingången av år 1950 av underrätt avgjorda mål angående brott mot skattestrafflagen, i vilka minst fem år förflutit mellan den åtalade handlingens begående och dess lagförande. Beträffande anhängiggjorda men av underrätt ännu icke avdömda åtalsmål av hithörande slag infordrades uppgift allenast å sådana mål, i vilka — där taxeringsfrågan berodde på kammarrättens prövning — minst tre år förflutit från åtalade handlingens begående och, i fråga om mål där taxeringsfrågan berodde på regeringsrättens prövning, minst fyra år. Vidare angav taxeringsintendenterna sina synpunkter på föreliggande spörsmål. Därefter inkom kammarrätten med begärt utlåtande.

Justitieombudsmannen sammanfattar resultatet av undersökningen sålunda.

Av de av taxeringsintendenterna redovisade fallen, i vilka minst fem år förflutit från det deklaraionsbrottet begicks till dess underrätten avgjorde åtalsmålet, ha 70 blivit föremål för närmare undersökning. Detta antal understiger något vad de lämnade uppgifterna utvisa beroende på att vissa eftertaxeringsfall icke ansetts böra medtagas. I något mer än halva antalet av de 70 undersökta fallen (56 procent) hade mer än 6 år förflutit från den åtalade handlingens begående — brottet antages här ha skett den 1 april under taxeringsåret — till dagen för domens meddelande. I 16 fall eller drygt 20 procent hade dom meddelats först efter mer än 8 år och i 7 fall eller 10 procent efter mer än 10 år. Tages som utgångspunkt för tidsberäkningen icke den åtalade handlingens begående utan taxeringsintendentens anmälan om brottet till åklagaren — vilket med hänsyn till brottets karaktär kan vara en lämplig komplettering i detta sammanhang — finner man att i hälften av fallen dom meddelats i åtalsmålet först sedan fem år eller längre tid förflutit efter det åtalsanmälan skedde, att i 17 fall (ca 24 procent) nämnda tid var 7 år eller mer och i 7 fall (10 procent) tiden var 9 år eller mer. Det är därvid att märka att åtalsanmälan enligt det undersökta

materialet — med undantag för något av länen — endast mera sällan skett innan prövningsnämnden beslutat i taxeringsfrågan.

Beträffande redovisade, vid inventeringstillfället vilande åtalsmål ha — likaledes efter bortgallring av en del äldre eftertaxeringsfall m. m. — undersökts 120 mål, i vilka taxeringsfrågan antingen var beroende på skattedomstols prövning eller — i ett fåtal fall — tämligen nyligen avgjorts av skattedomstol. Av dessa 120 mål hänförde sig ett femtiotal till kammarrättens och ett sjuttioital till regeringsrättens prövning. I ett tjugotal av kammarrättsmålen (ca 40 procent) hade vid inventeringstillfället 4 år eller längre tid förflutit efter det den åtalade handlingen begåtts (den 1 april under taxeringsåret). Den tid som vid inventeringstillfället förflutit från det anmälan om brottet skedde — därvid bör beaktas att i genomsnitt 80 procent av de undersökta fallen anmälts till åtal först efter det prövningsnämnden beslutat i skattemålet — utgjorde i omkring en tredjedel av målen 1—2 år samt i omkring två tredjedelar av målen 2—5 år. I drygt fyra femtedelar av målen hade mellan 2 och 5 år förflutit från det prövningsnämndens beslut meddelats.

Vad angår sistnämnda sjuttioital mål, som vid inventeringstillfället vilade i avbidan på regeringsrättens prövning av skattefrågan, hade i 10 procent av målen 8 år eller längre tid förflutit från tidpunkten för den åtalade gärningens begående till inventeringstillfället. I mellan vart fjärde och vart femte mål var angivna tidrymd mer än 6 år. Räknat från tidpunkten för taxeringsintendentens åtalsanmälan till inventeringstillfället hade i drygt en tredjedel av målen mer än 4 år förflutit. I cirka 44 procent av målen hade 4 år eller mera förflutit från det prövningsnämnden meddelade sitt beslut. I praktiskt taget vart tredje mål hade en tid av mer än 2 år, och i nära nog vart femte mål en tid av mer än 3 år förflutit från det kammarrätten meddelat det överklagade utslaget.

I samtliga de av taxeringsintendenterna redovisade målen har undersökts hur lång tid som i skatteprocessen genomsnittligt förflutit mellan prövningsnämndens beslut och kammarrättens utslag samt mellan kammarrättens och regeringsrättens utslag. Det visar sig därvid att i omkring halva antalet mål en tidrymd av 1 1/2—2 1/2 år förflutit mellan tidpunkterna för prövningsnämndens och kammarrättens avgöranden. I omkring 20 procent av målen hade tiden varit kortare än 1 1/2 år och i omkring 30 procent hade tiden varit längre — i åtskilliga fall avsevärt längre — än 2 1/2 år. Vad angår de av regeringsrätten avgjorda skattemålen hade i drygt 20 procent av fallen avgörandet dröjt mer än 3 år från det kammarrättens utslag meddelades i målet. I övrigt fördelar sig målen i huvudsak jämnt på tidsperioder om sex månader från 1/2 till 3 år mellan de båda skattedomstolarnas avgöranden.

För att utröna i vilket led i handläggningen som här påtalade dröjsmål inträffat har beträffande 150 av kammarrätten avgjorda skattemål, vilkas utgång varit av betydelse för bedömande av vilandeförklarade deklarationsbrottmål, undersökts hur lång tid som förflutit från det taxeringsintendenten avgav yttrande i skattemålet till dagen för kammarrättens utslag. Det har därvid visat sig att av de 150 målen 33 avgjorts inom 3 månader, 70 inom 6 månader och 105 inom ett år efter det taxeringsintendenten avgav sitt yttrande. I 45 mål dröjde kammarrättens avgörande mera än ett år och i 14 mål mera än två år från sist angivna tidpunkt.

Slutligen har, framhålles i skrivelsen, också sammanställts vissa uppgifter berörande åklagarnas handläggning av hithörande mål. Undersökningen visar att endast undantagsvis förekommit att åtal anhängiggjorts senare än

ett år efter det taxeringsintendenten gjort anmälan om brottet. I flertalet fall hade åtal väckts inom 3 månader och i närmare tre fjärdedelar av målen inom sex månader efter taxeringsintendentens anmälan. Däremot visar undersökningen att stundom anmärkningsvärt lång tid förflutit från det skattefrågan slutligt avgjorts till dess underrätten avgjort åtalsmålet. I mer än hälften av de först omnämnda 70 fallen hade denna tid uppgått till mer än 1 år och i nära 20 procent av fallen till 2 år eller längre tid.

Taxeringsintendenterna har i sina yttranden genomgående funnit de sålunda iakttagna dröjsmålen med åtalsmålens avgörande otillfredsställande. Dröjsmålen har i allmänhet ansetts bero på långsamheten i skatteprocessen. Man har därvid framhävt olika led i förfarandet, som är ägnade att fördröja skattemålens handläggning. Sålunda har några intendenten — under framhållande att de redovisade skattemålen ofta hörde till de mest svårutredda — pekat på att dröjsmål med avgivande av yttrande till skattedomstol uppkommit till följd av bristande personalresurser på taxeringssektionerna. Jämväl avsaknaden tidigare av möjlighet att delegera handläggningen av mål till underordnad personal har åberopats som skäl för uppkomna dröjsmål med yttrandens avgivande. Från flera håll har framhållits att de skattskyldiga själva stundom utnyttjat möjligheter att på olika vägar förhåla handläggningen av skattemål i syfte att uppnå fördelar av processtaktisk eller annan art. Några intendenten har uppgivit att man regelmässigt brukat begära förtur hos skattedomstolarna för sådana skattemål som haft betydelse för bedömningen av åtalsmål om deklaraionsbrott. Från något håll har framhållits att begäran om förtursbehandling icke tillräckligt beaktades av skattedomstolarna. Flertalet taxeringsintendenten som yttrat sig i frågan har emellertid uttalat att sådan begäran om förtur enligt deras erfarenhet brukade beaktas. Enligt flera intendentens mening brukade emellertid även i dylika fall oskäligt långa dröjsmål uppkomma vid handläggningen av besvärsmål i såväl kammarrätten som regeringsrätten.

I vissa fall har taxeringsintendenterna påtalat brister utanför beskattningsorganisationen. Sålunda har från ett par håll påpekats att taxeringsmyndigheterna icke utan särskild begäran därom återfinge deklaraionshandlingarna, sedan åtalsmålet förklarats vilande. Från några håll har vidare påtalats att det finnes en benägenhet hos parter och domstolar att vilja anse vilandeförklaring av åtalsmål om deklaraionsbrott erforderlig i större utsträckning än som strängt taget vore nödvändig.

De åtgärder som av taxeringsintendenten föreslagits för att förbättra förhållandena åsyftar i allmänhet att genomföra en mer uttalad förtursbehandling av sådana skattemål, vilkas utgång har betydelse för bedömningen av åtalsmål. I ett par yttranden har man dock därvid erinrat om att det stundom förekom skattemål, beträffande vilka en snabb behandling framstod som viktigare än i fråga om åtalsmålen. Flera taxeringsintendenten har uttalat att förtursbehandlingen borde på särskilt sätt tydligt utmärkas i akten. En taxeringsintendent har förordat att förtursrätten för de nu ifrågakommande skattemålen borde införas i taxeringsförrordningen.

Kammarrätten har i sitt utlåtande inledningsvis redogjort för bestämmelserna i dess instruktion och arbetsordning angående förtursbehandling av mål och ärenden samt har i anslutning härtill lämnat följande redogörelse angående ordningen för behandling av skattemål, vilkas utgång har betydelse för bedömningen av åtalsmål rörande deklara-tionsbrott.

De såsom åtalsmål betecknade förtursmålen uppgå årligen i genomsnitt till 1 à 2 procent av samtliga beskattningsmål såsom framgår av följande uppställning:

	Totala antalet under året inkomna beskattningsmål	Därav åtalsmål	Antalet åtalade skattskyldiga
År 1956.....	10 217	99	40
» 1957.....	8 802	98	47
» 1958.....	9 104	164	64

Särskilda föreskrifter finnas icke meddelade om i vilken inbördes ordning åtalsmålen och övriga grupper förtursmål skola föredragas. Som regel brukar dock inom kammarrätten tillämpas den praxis, att åtalsmålen föredragas så snart omständigheterna det medgiva och före andra förtursmål, särskilt då åtalsmålen varit av sådan natur att skyndsamt handläggning funnits påkallad. Någon ovillkorlig rätt till förtur före andra förtursmål har emellertid icke tillerkänts alla åtalsmål och tillräckliga skäl att medge sådan rätt synas ej heller föreligga. Det förekommer nämligen ofta att i andra skattemål den skattskyldiges intresse av ett snabbt avgörande är så starkt — exempelvis vid hotande exekutiva åtgärder eller ekonomiska svårigheter till följd av skattekrav — att det närmast skulle te sig stötande om handläggningen av sådant mål skulle fördröjas till förmån för åtalsmål, som objektivt sett äro av mindre betydelse. Såsom framgår av den ovan intagna uppställningen öfver antalet förtursmål är för övrigt detta antal icke större än att målen oaktat de icke äga ovillkorlig förtursrätt ändock kunna föredragas jämförelsevis kort tid efter det de inkommit till kammarrätten.

Kammarrätten vill i detta sammanhang meddela att domstolen i cirku-lärskrivelse den 10 november 1947 för vederbörande taxeringsintendenter framhållit vikten av att vid besvärshandlingars insändande på ett iögonen-fallande sätt utmärkes, att vederbörande skattskyldig är ställd under åtal för brott mot skattestrafflagen. Det åligger vidare ledamot och fiskal jämlikt den 13 november 1947 utfärdade föreskrifter att i varje rotel inom särskild kolumn utmärka, om särskild anledning till förtursbehandling föreligger och anledningen i fråga.

Beträffande åtalsmålens handläggning bör beaktas att sådana mål ofta äro av invecklad beskaffenhet och grunda sig på ett omfattande material. Ej sällan förekommer, sedan målen inkommit till kammarrätten, fortsatt skriftväxling, och denna förlänges i åtskilliga fall av åtgärder från de skattskyldigas sida såsom ingivande av påminnelser, igångsättande av ny utredning, framställningar om uppskov o. s. v. I dylika situationer liksom eljest när förtursberättigade mål fördröjts hos länsstyrelserna ha från kam-marrättens sida påminnelser avlåtits för att påskynda handläggningen.

Kammarrätten vill emellertid framhålla, att skriftväxlingen i taxerings-mål såsom framgår av 97 § taxeringsförordningen ombesörjes av vederbörande prövningsnämndskanslier och att det därför väsentligen beror på dessas verksamhet, om skriftväxlingen i taxeringsmål skall bli slutförd med önskvärd skyndsamhet.

Beträffande åtgärder för att förkorta tiden för handläggningen av hithörande mål i kammarrätten anförde kammarrätten följande.

Kammarrätten får anmäla, att i plenum behandlats frågan om lämpliga åtgärder för snabbare avgöranden från kammarrättens sida av förtursmål över huvud taget och därmed även åtalsmålen. Det har därvid ansetts, att nämnda syfte skulle främjas, om länsstyrelserna vid insändande av taxeringsmål till kammarrätten genom begagnande av särskild blankett, vartill förslag uppgjorts, på enhetligt och iögonenfallande sätt gjorde anmälan om behov av förtursbehandling och skäl därför. Kammarrätten har beslutat undersöka, huruvida länsstyrelsernas medverkan i detta hänseende kan erhållas. Genom den ifrågasatta anordningen skulle den nödvändiga expeditionella behandlingen av ifrågavarande mål kunna påskyndas och tillsynen inom kammarrätten över målen föredragning i vederbörlig ordning effektiviseras. Det är kammarrättens uppfattning att en effektivare garanti därigenom skulle skapas för att förtursmålen skola kunna föredragas inom sådan tid efter det de inkommit, att anledning till erinran icke kommer att föreligga.

Med avseende å frågan om vilka åtgärder som i övrigt borde vidtagas för att vinna ett snabbare avgörande av mål om deklaraionsbrott anføres.

Kammarrätten vill slutligen beträffande åtalen för oriktig deklaration framhålla, att domar med anledning av sådana åtal för närvarande i avsevärd omfattning meddelas utan att slutligt beslut föreligger rörande de taxeringar, för vilka de oriktiga deklaraionerna skolat tjäna till ledning. Det synes ur olika synpunkter mest tillfredsställande, om så kan ske i största möjliga omfattning. Även med all tänkbar snabbhet vid skattedomstolarnas handläggning av taxeringsmål, som äro av betydelse för åtal, kan det nämligen stundom icke undvikas, att vilandeförklaring av mål om ansvar för oriktig deklaration i avvaktan på taxeringsfrågas slutliga avgörande medför årslångt dröjsmål med doms avkunnande. Så kan exempelvis inträffa om skattskyldig deklarerat oriktigt i visst hänseende, varom taxeringstvist ej råder, men fullföljer talan beträffande den ifrågavarande taxeringen i annat avseende, som kräver vidlyftigare utredning. Det bör därjämte framhållas, att, därest det för domstolen trots utredningen framstår som tveksamt om visst belopp, som ej upptagits i deklaration, bör vara skattepliktigt, det väl i många fall ej gärna kan komma i fråga att vederbörande skall fällas till ansvar i målet och detta alldeles oberoende av hur taxeringsmålet utfaller. Kammarrätten vill med hänsyn till det anförda ifrågasätta, om icke utredning lämpligen borde verkställas för utrönande i vad mån genom ändringar i skattestrafflagen eller annorledes de hinder kunna undanröjas, som nu av de allmänna domstolarna anses föreligga mot att åtal för oriktig deklaration prövas utan att utgången i taxeringsmål avvaktas. Åtgärder i detta syfte skulle utan tvivel utgöra det mest effektiva medlet att möjliggöra ett snabbt avgörande av mål rörande åtal för brott mot skattestrafflagen.

Justitieombudsmannen framhåller att den verkställda utredningen ger ett övertygande belegg för att avgörandet av mål om åtal för deklaraionsbrott ofta fördröjes lång tid på grund av att målen förklarats vilande i avbidan å den slutliga prövningen av skattefråga, som är av betydelse för bedömningen av åtalet. I sådana brottmål blir ofta den tid, som förflyter mellan den brottsliga handlingens begående och dess beivrande, orimligt och oskä-

ligt lång. Mera avsevärda dröjsmål härutinnan är självfallet ur olika synpunkter mycket betänkliga. Ju längre tid som förflyter innan åtalsmålet företages vid huvudförhandling desto svårare blir det att fastställa sanningen. I det inledningsvis omnämnda brottmålet, som var vilande mera än 12 år, nedlades åtalet av riksåklagaren under åberopande av att det förflutit i det närmaste 15 år, sedan gärningen begicks, och att det syntes tveklaktigt om det var möjligt att styrka åtalet. För den allmänna laglydnaden är det, framhålles i skrivelsen, vidare av vikt att brott så snart som möjligt följes av straff. Detta gäller icke minst i fråga om deklara-tionsbrott med hänsyn till angelägenheten att hos allmänheten inskräpa den allvarliga karaktären av sådana brott. Om mycket lång tid — 5 till 10 år är icke ovanligt i detta sammanhang — förflutit mellan brottet och prövningen av åtalet härför, torde en domstol vara obenägen ådöma frihetsstraff för brottet, även om gärningen i och för sig förtjänt sådant straff. Nämnda förhållande torde även mången gång påverka storleken av det bötesstraff som ådömes. Slutligen är att beakta, framhålles i skrivelsen, den tilltalades intresse av att icke onödigt länge behöva sväva i ovisshet om och oroa sig för utgången av åtalet. Justitieombudsmannen fortsätter.

Angelägenheten av att, i fall då åtal för deklara-tionsbrott väckts, ernå ett snabbt avgörande av taxeringsfråga, som är av betydelse för bedömande av åtalet, är allmänt vitsordad. Som ett uttryck härför kan åberopas en mångårig föreskrift i kammarrättens instruktion av innebörd, att dylika taxeringsmål skola behandlas med förtur. Någon uttrycklig föreskrift av likartat innehåll finnes visserligen icke beträffande taxeringsmål, som dragits under regeringsrättens prövning. Emellertid inrymmer stadgan den 18 juni 1926 angående behandlingen inom statsdepartementen av ärenden, som tillhöra regeringsrätten, en allmänt hållen föreskrift av innebörd, att avvikelse från fastställd föredragningsstur kan ske, där särskilda omständigheter det påkalla. Med tillämpning härav kunna taxeringsmål, varom här är fråga, även vid föredragning i regeringsrätten behandlas med förtur.

Dröjsmål med avgörandet av mål om deklara-tionsbrott kunna naturligtvis i sådana fall, där målet förklarats vilande i avbidan å slutligt beslut i skattemål, icke helt undvikas och bero på att, innan dom i brottmålet kan meddelas, förfarandet i dess olika skeden kräver medverkan av många myndigheter och tjänstemän. Men det är därför av desto större vikt att befattningen på olika händer med hithörande angelägenheter går så snabbt som möjligt. Det vill väl synas som om en viss förbättring i förevarande hänseende inträtt under senare år. Den verkställda utredningen visar dock att dröjsmål med avgörandet av mål om deklara-tionsbrott alltjämt förekommer i en sådan utsträckning och är av sådan långvarighet, att behovet av åtgärder till avhjälpande av dessa missförhållanden framstår såsom trängande.

Åtgärder för att åvägabranga bättre förhållanden kan, framhålles i skrivelsen, inriktas på antingen att begränsa behovet av att vilandeförklara mål om deklara-tionsbrott eller att påskynda handläggningen i de olika leden av det förfarande, som är nödvändigt för att åtalsmål om deklara-tionsbrott skall kunna slutligt avgöras.

Kammarrätten har i sitt utlåtande uttalat, att det mest effektiva medlet att möjliggöra ett snabbt avgörande av mål om deklara-tionsbrott vore att man genomförde sådana ändringar i skattestrafflagen eller annorledes, att

vilandeförklaring av dylika mål icke längre bleve erforderlig i den utsträckning som nu skedde. Med hänsyn till de olägenheter som är förbundna med den nuvarande ordningen är det, framhåller justitieombudsmannen, givetvis ett beaktansvärt önskemål att behovet av att förklara mål om deklara-tionsbrott vilande reduceras så långt detta låter sig göra. Hur en reform i sådant syfte skall genomföras har, framhålles i skrivelsen, kammarrätten dock icke närmare uttalat sig om. Därefter anföres.

Enligt 32 kap. 5 § rättegångsbalken gäller som förutsättning för vilandeförklaring av mål bland annat att det för målets prövning är av synnerlig vikt, att fråga, som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning, först avgöres. I mål om deklara-tionsbrott är rätten väl i princip oförhindrad att, oberoende av pågående skatteprocess om den taxering åtalet avser, bedöma skattefråga, som har betydelse för målets prövning. Därest genom lagakraftlägande beslut i beskattningsmål skattskyldighet för visst år icke ansetts föreligga för belopp, varom i åtalsmål är fråga, lär er allmän domstol — även om den principiellt är obunden av det skatterättsliga av-görandet — dock icke kunna lägga motsatt uppfattning till grund för att fälla den skattskyldige till ansvar (jfr NJA 1934/88). Möjligheten att den skattskyldige i skatteprocessen kan få bifall till sin talan helt eller delvis, har alltså i vissa fall direkt betydelse för ansvarsfrågan och kan därför nödvändig-göra uppskov med åtalsmålet handläggning i avbidan å slutlig prövning av skattemålet. Det kan på goda grunder sättas i fråga om åtgärder i syfte att avlägsna denna praxis kunna medföra några förbättringar. Man synes knappast helt kunna förbise risken av att olägenheter kunna uppstå till följd av olika bedömanden av skattefrågan i brottmålsprocessen och i skatteprocessen. Det skulle uppenbarligen vara synnerligen otillfredsställan-de om en person i mål om deklara-tionsbrott fälldes till ansvar för ett förfarande, som sedermera i skatteprocessen bedömdes icke strida mot skatteför-fattningarna.

Med större fog skulle man måhända kunna anse åtgärder påkallade för att motverka nuvarande praxis att förklara mål om deklara-tionsbrott vilande för att avvakta slutligt avgörande av taxeringsfrågan i fall, där skatte-tvisten icke direkt gäller den fråga som avses med åtalet. I viss utsträckning torde förekomma att domstolen i dylika fall anser sig böra avvakta det slutliga avgörandet av taxeringsfrågan för att rätt kunna beräkna den undandragna skattens belopp. Detta sammanhänger med att böterna (i före-kommande fall straffskatten) skola utmätas i förhållande till det genom brottsligt förfarande undandragna skattebeloppet, vilket i sin tur beräknas som om den undandragna inkomsten tillhört den högst beskattade delen av hela inkomsten. Vilandeförklaringar av mål om deklara-tionsbrott av nu nämnd anledning skulle självfallet icke behöva ifrågakomma, därest man avskaffade det nuvarande systemet med normerade böter på skattestraff-lagens område och i stället införde dagsbotssystemet. Möjligt är att kammarrätten kan ha åsyftat en sådan reform, då den i sitt utlåtande förordat ut-redning om åtgärder för att minska behovet av att vilandeförklara mål om deklara-tionsbrott. För min del finner jag det vara en alltför vittutseende fråga i förevarande sammanhang att överväga en så pass långt gående åtgärd, vilken givetvis måste bedömas även utifrån flera andra synpunkter än den här berörda.

En ändring av praxis är, framhålles i skrivelsen, måhända möjlig att upp-nå även på andra vägar än genom en omprövning av bötesystemet. En sådan reform anser emellertid justitieombudsmannen icke kunna få sådan bety-

delse att det kan anses påkallat att i förevarande sammanhang upptaga särskild utredning angående denna fråga. En reform av angiven innebörd kan, framhållas i skrivelsen, däremot måhända förtjäna övervägas vid en kommande allmän översyn av bestämmelserna i skattestrafflagen.

I några av yttrandena i ärendet har påtalats att vilandeförklaring av mål om deklarationsbrott skedde i alltför stor utsträckning. Denna kritik torde, uttalas i skrivelsen, icke helt sakna fog. Det framhålls dock att bedömningen av behovet att vilandeförklara ett mål ofta kan te sig annorlunda i efterhand än vid det tillfälle bedömningen skedde. Såvitt justitieombudsmannen kunnat finna brukar domstolarna i allmänhet, där så är lämpligt, försöka avgöra dylika mål utan vilandeförklaring. Man torde också kunna utgå från att domarna i regel är så medvetna om angelägenheten av en snabb handläggning av brottmål, att onödiga vilandeförklaringar är tämligen ovanliga. Under framhållande att domstol icke är bunden vid parternas yrkanden om vilandeförklaring av deklarationsbrottmål, understrykes i skrivelsen vikten av att så icke sker i andra fall än då detta har verklig betydelse för åtalsmålets prövning. Därefter anföres.

När det gäller polis- och åklagarmyndigheternas medverkan vid beivrandet av deklarationsbrott ger den verkställda utredningen icke fog för att ifrågasätta några särskilda åtgärder för att ytterligare påskynda dessa myndigheters medverkan vid åtalens anhängiggörande. Utredningen visar väl att dröjsmål i åtskilliga fall förekommit med avseende å åtalsmålets fullföljande efter det skattefrågan blivit slutligen avgjord. Dessa dröjsmål, i den mån de bero på åklagare, torde emellertid delvis vara en mer eller mindre ofrånkomlig konsekvens av den tidigare uttänjningen av skatteprocessen och synas icke vara av beskaffenhet att påkalla utfärdande av några särskilda föreskrifter.

I det föregående har pekats på att ett stort antal myndigheter och tjänstemän medverkar i olika led av förfarandet, innan mål om deklarationsbrott kan bli slutligen avgjort. Med hänsyn härtill är det, när det gäller att undvika dröjsmål, naturligt att åtskilligt står att vinna genom effektiv samordning av olika myndigheters handläggning samt genom åtgärder i övrigt ägnade att fästa uppmärksamheten på att skyndsamhet i handläggningen bör iakttagas. Mycket har i det hänseendet gjorts eller ställts i utsikt. Särskilt må nämnas kammarrättens i dess utlåtande omnämnda initiativ till åtgärder för att förtursmålen skola uppmärksammas bättre än hittills. Åtgärder i nämnda hänseende torde vara av stort värde i förevarande sammanhang. Bland andra dylika åtgärder som vidtagits eller eftersträfvats må nämnas effektivare samordning på taxeringssektionerna av taxerings- och åtalsmål — däri inbegripet en viss förtursbehandling av prövningsnämnds- mål rörande skattskyldig, beträffande vilken anmälan om deklarationsbrott skett eller avses skola ske — tidigare åtalsanmälningar ävensom förbättrat samarbete mellan taxeringsmyndigheterna, å ena sidan, samt polis- och åklagarmyndigheterna, å den andra.

Det framhålls i skrivelsen, att även vissa av statsmakterna genomförda åtgärder verkar till förmån för ett snabbare avgörande av skattemålen. Sålunda erinras om den nyligen genomförda fullföljdsbegränsningen i skattemål, som i vissa fall medför en förkortning av skatteprocessen. Vidare

torde den nya taxeringsorganisationen ge taxeringsintendenterna större möjlighet än tidigare att verka för en snabb behandling av mål om taxering av skattskyldig, som står under åtal för deklarationsbrott. Ytterligare nämnes att den nya taxeringsorganisationen medfört en förstärkning av personalen å taxeringssektionernas revisionsavdelningar, något som borde kunna bidra till att successivt lätta från en del håll påtalade personalsvårigheter och därmed möjliggöra en skyndsammare handläggning av skattemålen.

Även om en viss effektivisering av olika led i förfarandet sålunda faktiskt kan åvägabringas inom ramen för nu gällande ordning, synes detta dock, enligt justitieombudsmannens mening, icke vara tillräckligt för att förhindra att oskäligt långa dröjsmål ändock kan uppkomma. Erfarenheten ger klart vid handen att den förtursbehandling som enligt nu gällande regler föreskrivits eller analogivis bör iakttagas i fråga om beskattningsmål, vars utgång är av betydelse för bedömningen av mål om deklarationsbrott, icke verkat i den utsträckning man skäligen kunnat påfordra. Skärpta föreskrifter synes därför påkallade i sådant syfte. Att man gör vad som rimligen kan göras för att åvägabringa bättre processförhållanden i mål om deklarationsbrott synes desto angelägnare som en ökning av antalet komplicerade dylika mål ter sig sannolik. Det måste nämligen, framhålles i skrivelsen, antagas, att de successivt ökade personella resurserna på taxeringssektionerna i förening med strävandena till större effektivitet vid taxeringen kommer att leda till effektivare taxeringskontroll och därmed även ökad åtalsfrekvens.

Ett skyndsammare avgörande av mål om deklarationsbrott torde, enligt justitieombudsmannen, i betraktande av det anförda knappast i någon större mån kunna åstadkommas annat än genom åtgärder i syfte att nedbringa tiden för handläggningen av de skattemål, som är av betydelse för åtalsmålens bedömande. Därefter anføres.

Den ordning som nu gäller i fråga om förtursbehandling av beskattningsmål, vars utgång har betydelse för bedömningen av mål om deklarationsbrott, har uppenbarligen icke fungerat tillfredsställande i praktiken. De påtalade dröjsmålen med handläggningen av dessa skattemål ha i väsentlig grad hänfört sig till handläggningen på länsstyrelserna. Den verkställda utredningen ger sålunda klart vid handen, att dröjsmålen med kammarrättens avgörande av dessa skattemål främst bero på att länsstyrelsernas taxeringssektioner icke med erforderlig skyndsamhet avgivit yttranden över anförda besvär över prövningsnämndernas beslut. Detta förhållande torde sammanhänga med taxeringssektionernas stora arbetsbörda och tvånget att avverka prövningsnämndsmålen inom föreskriven tid. Antalet skattemål, vilkas utgång är av betydelse för bedömningen av åtalsmål, är på varje länsstyrelse icke så stort, att dröjsmålen med handläggningen av nämnda skattemål kan helt förklaras av den stora arbetsbördan och otillräckliga personalresurser. I betraktande av att antalet av de skattemål, om vilka här är fråga, är obetydligt i förhållande till hela arbetsbördan, är det uppenbart att möjlighet funnits att behandla nämnda skattemål snabbare än som skett. Det är därför tydligt att man på många taxeringssektioner ansett sig kunna helt bortse från den i stadgan för kammarrätten intagna föreskriften om förtursbehandling av skattemål, vars utgång är av betydelse för

bedömande av åtal. I varje fall synes man inom länsstyrelserna icke ha tillräckligt beaktat denna föreskrift. Härvid torde i icke oväsentlig mån ha inverkat, att uttrycklig bestämmelse om förtursbehandling i länsstyrelserna av sådana mål, om vilka här är fråga, icke meddelats i taxeringsförfattning eller i särskilda, för taxeringsorganens verksamhet eljest gällande anvisningar. I den mån man likväl på sina håll i viss utsträckning förtursbehandlat här ifrågavarande typ av skattemål, har detta skett allenast i förhållande till sysslandet med andra hos skattedomstolarna anhängiga mål men icke i förhållande till taxeringssektionernas andra arbetsuppgifter.

Justitieombudsmannen anser att en uttrycklig föreskrift om förtursbehandling i länsstyrelse av skattemål, vars utgång är av betydelse för bedömande av mål om deklaraionsbrott, synes vara oundgängligen erforderlig. Den förtursrätt, som hos länsstyrelse bör tillkomma skattemål av ifrågavarande slag, bör, framhålles i skrivelsen, gälla beträffande alla instanser och icke blott i förhållande till taxeringssektionens befattning med andra kammarrätts- och regeringsrättsmål utan även i förhållande till taxeringssektionens övriga arbetsuppgifter. Den förordade bestämmelsen föreslås, i anslutning till vad en intendent föreslagit, böra införas i taxeringsförfattning.

Den verkställda undersökningen ger, enligt justitieombudsmannens mening, tämligen klart vid handen, att beskattningsmål, som ägt samband med vilande åtalsmål om deklaraionsbrott, i regel behandlats med förtur, sedan skattemålet väl inkommit till kammarrätten. I många fall har det dock dröjt länge med kammarrättens avgörande även i sådana mål. I nära en tredjedel av de undersökta 150 målen av detta slag har utslag meddelats mera än ett år efter det målen inkommit till kammarrätten. Anledningen härtill kan, framhålles i skrivelsen, ha varit att den enskilde parten kommit in med ytterligare utredning. Med hänsyn till det allmännas starka intresse av en skyndsam behandling av dessa mål bör försiktighet iakttagas vid beviljandet av anstånd i sådana mål för att förebringa ytterligare utredning.

Vad i förevarande ärende blivit upplyst om kammarrättens befattning med skattemål som har samband med vilandeförklarad åtal för deklaraionsbrott synes, enligt justitieombudsmannen, icke innefatta tillräckliga skäl att förorda en skärpning av gällande förtursregel i syfte att tillförsäkra dessa mål en så skyndsam handläggning som möjligt. Av kammarrättens utlåtande framgår nämligen att kammarrätten haft och har sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av en skyndsam handläggning av nämnda mål. Man kan därför förutsätta, framhåller justitieombudsmannen, att kammarrätten självmant vidtager de organisatoriska åtgärder som utöver redan tagna initiativ kan påkallas för att ytterligare påskynda avgörandet av nu ifrågakomna mål. Därefter anföres.

Beträffande taxeringsmål, som dragits under Kungl. Maj:ts prövning, gäller enligt 4 § i 1926 års stadga om behandlingen inom statsdepartementen av ärenden som tillhöra regeringsrätten — såsom redan förut berörts — att målen skola av föredraganden anmälas till föredragning i ordning efter tiden, då de inkommit, därest icke särskilda omständigheter påkalla avvikelse därifrån. Det förhållandet att brottmål vilar i avbidan på Kungl. Maj:ts utslag i beskattningsmål, synes uppenbarligen utgöra en sådan särskild

omständighet, som kan föranleda avvikelser från eljest gällande turordning. För att säkerställa en sådan förtursrätt hemställde min företrädare i ämbetet — i en till Kungl. Maj:t den 12 december 1949 avlåten framställning — om utfärdande av uttrycklig föreskrift om förtursrätt i överensstämmelse med den bestämmelse härom som gällde för kammarrätten. Berörda framställning överlämnades den 5 december 1952 till 1950 års skattelagssakkunniga, som enligt meddelade direktiv bland annat hade att verkställa en översyn av taxeringsförfordningens bestämmelser och till fullgörande av detta uppdrag den 8 september 1954 avgåvo betänkande med förslag till effektiva taxering. Några konkreta åtgärder i det med den dåvarande justitieombudsmannens framställning avsedda syftet synas emellertid icke hittills ha företagits vare sig i samband med de skattelagssakkunnigas utredning eller vid senare överväganden angående utformningen av den nya taxeringsorganisationen och därmed sammanhängande spörsmål. Vad i nu förevarande ärende blivit upplyst visar emellertid på ett övertygande sätt nödvändigheten av att utfärda föreskrift i det med framställningen avsedda syftet. Genom införande av en sådan föreskrift beträffande föredragningen i regeringsrätten skulle på ett klagande sätt fastslås angelägenheten från allmän synpunkt av att största skyndsamt iakttages vid handläggningen av skattemål, varom här är fråga.

VI. Skrivelsen från Lüzell

I en den 3 oktober 1960 dagtecknad, till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse har häradsförordningen A. Lüzell berört i huvudsak samma frågor, som behandlas i justitieombudsmannens framställning. I skrivelsen anföres bl. a. följande.

Enligt min mening är det avgörande, som HD i det i H 1934: 88 refererade rättsfallet träffade i sitt den 10 mars 1933 (med 3 röster mot 2) avgivna yttrande, icke riktigt. Utgången i taxeringsmål kunna, så vitt jag kan finna, sällan ha någon betydelse för bedömning av mål om falskdeklaration i samma sak. I de senare målen gälla som i alla brottmål grundsatsen in dubio pro reo, det vill säga den tilltalade kan icke fällas till ansvar i avseende å andra och större belopp än dem, som han verkligen överbevisats om att ha undandragit beskattning. I taxeringsmålen torde alls icke gälla sådana principer. Beskattningsdomstolarna torde anse sig i de fall, där hela deklARATIONEN framstår som opålitlig, ha en vidsträckt rätt att taxera efter allmänt skön. Den omständigheten att en tilltalad i ett falskdeklarationsmål av beskattningsdomstol upptaxerats till visst belopp är därför, så vitt jag kan se, ej tillräckligt skäl för att ådöma den tilltalade ansvar för falskdeklaration med avseende å samma belopp, utan den allmänna domstol, vid vilken falskdeklarationsmålet är anhängigt, måste oavsett beskattningsdomstolens utslag pröva, huruvida den tilltalade överbevisats om medvetet oriktiga uppgifter angående sina inkomster.

Ej heller är det för fastställande av normerade böter eller straffskatt behövt att avvakta beskattningsdomstolarnas utslag.

I skrivelsen framhålles, att man nödgas räkna med att mål om falskdeklaration i mycket stor utsträckning vilandeförklaras redan i underrätt, så snart det upplyses att den taxering, varom fråga är, överklagats hos beskatt-

ningsdomstol. Detta medför en avsevärd fördröjning av brottmålets avgörande.

Dessa förhållanden synes, framhållas i skrivelsen, öppna goda möjligheter för en falskdeklarant att slippa alla påföljder av sitt brott. Genom även de mest obefogade överklaganden av taxeringarna kan han förhålla brottmålets avgörande i 10 år. Därefter kan han — under åberopande av att orimligt lång tid förflutit från brottens begående — söka nåd från straffet.

Därefter anföres i skrivelsen.

För att avhjälpa bristerna i det nu rådande läget torde två åtgärder kunna tänkas. Den ena är att få bort det olyckliga och enligt min mening felaktiga prejudikatet i H 1934: 88. Den andra är att taxeringsmål, i vilka klaganden är tilltalad för falskdeklaration, enligt instruktion tages med extra förtur, så att avgörande snabbt kan erhållas.

Över skrivelsen har efter remiss *yttranden* avgivits av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholm, Södermanlands, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Västerbottens län.

Från remissyttrandena må följande här återgivas.

Flertalet remissinstanser anser sig icke kunna tillstyrka en ändring av den praxis som domstolarna tillämpar att vilandeförklara mål angående brott mot skattestrafflagen i avvaktan å utgången i skattemålet. Sålunda anför *kammarrätten*.

Kammarrätten anser gentemot vad Lüzell anfört, att en annan ståndpunkt än den högsta domstolen intagit i rättsfallet H 1934 s. 88 icke vore förenlig med skattestrafflagen. Kammarrätten har redan i yttrande över det förslag som låg till grund för 1935 års ändringar i taxeringsförordningen anfört, att det syntes föreligga behov av föreskrift därom, att mål om ansvar för oriktig deklaration skulle av allmän domstol förklaras vilande intill dess taxeringsfrågan blivit slutgiltigt avgjord. Departementschefen anmärkte härtill, att genom det nyssnämnda rättsfallet viss ledning erhållits för avgörande av dylika frågor samt förklarade sig icke finna tillräcklig anledning att föreslå någon reglering av desamma i författningen.

Kammarrätten finner det alltjämt vara av vikt, att vilandeförklaring av mål angående brott mot skattestrafflagen äger rum vid de allmänna domstolarna i sådana fall där skattemålets avgörande har betydelse för brottmålet. I annat fall kan inträffa, att allmän domstol fäller en skattskyldig till ansvar för underlåtenhet att upptaga visst belopp i sin deklaration och att skattedomstol senare finner beloppet icke vara skattepliktigt.

Vilandeförklaring synes även erforderlig då bötesstraff skall utmätas. Böterna skola ju stå i relation till det genom det brottsliga förfarandet undandragna skattebeloppet och detta kan icke beräknas förrän taxeringen blivit slutligt fastställd. Vid denna beräkning bör nämligen enligt praxis det odeclarerade beloppet anses ligga »i toppen» av den beskattningsbara inkomsten respektive förmögenheten.

Om däremot skattemålets avgörande saknar betydelse för utgången i brottmålet synes angeläget, att brottmålet avgöres utan vilandeförklaring såsom fallet är då frikännande bör äga rum oavsett utgången av skattemålet.

Liknande synpunkter framföres av riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands och Malmöhus län.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län säger sig däremot dela den i skrivelsen framförda uppfattningen att allt för vittgående slutsatser inte bör dragas av 1934 års rättsfall. Länsstyrelsen fortsätter.

Det bör också ligga i sakens natur, att brottmålen skola avgöras utan onödigt dröjsmål. I regel torde domstolarna icke behöva avvakta taxeringsfrågans slutliga prövning för att själva kunna bedöma huruvida deklara-tionsbrott föreligger och utmäta ett straff.

Emellertid torde i praktiken underrätterna ej sällan vara benägna att vilandeförklara mål angående deklara-tionsbrott enbart av den anledningen, att man först sedan skattedomstolarna meddelat slutligt utslag har möj-lighet att exakt framräkna det undandragna skattebeloppet. Med hänsyn till den frihet vid straffmätningen, som tillämpas, synes dock en dylik omgång i regel vara onödig.

Liknande synpunkter framföres av länsstyrelserna i Västmanlands och Västerbottens län. Sistnämnda länsstyrelse tillägger.

De fall där en pågående skatteprocess får anses nödvändiggöra att brott-målet vilandeförklaras torde i stort sett behöva inskränkas till relativt få fall, nämligen dels då den åtalades inkomst i sin helhet blivit av taxerings-myndigheten skönsmässigt uppskattad, dels då åtalet gäller underlåtenhet att deklarerera viss inkomst och skattemålet avser fråga om inkomsten över huvud taget är av skattepliktig art eller huruvida och i vad mån till samma inkomst hänförliga kostnader, för vilka avdrag icke medgivits, äro avdrags-gilla, dels ock då åtalet avser oriktig uppgift, som bestått däri, att skatt-skyldig i deklara-tionen eller i till densamma hörande handling gjort ett avdrag för kostnader, vilket icke medgivits, och skattemålet gäller frågan om kostnaderna helt eller delvis äro avdragsgilla.

Även länsstyrelsen i Jönköpings län finner det angeläget att bärkraften av i skrivelsen påtalad praxis blir prövad.

Beträffande behovet av extra förtur för taxeringsmål, i vilka klaganden är tilltalad för oriktig deklara-tion, framhåller kammarrätten, att åtalsmål-en där praktiskt taget alltid avgöres inom nio månader efter det desamma inkommit till kammarrätten. I yttrandet anföres därefter.

Kammarrätten har sin uppmärksamhet särskilt riktad på ifrågavarande mål i syfte att de skola avgöras så snabbt som möjligt. Kammarrätten får emellertid framhålla, att även med all tänkbar snabbhet vid skattedomsto-larnas handläggning av dylika mål, det icke kan undvikas, att vilandeför-klaring av mål om ansvar för oriktig deklara-tion i avvaktan på taxerings-frågans slutliga avgörande kan medföra årslångt dröjsmål med doms av-kunnande.

Riksskattenämnden anser, att till prövning bör upptagas frågan om så-dan ändring av 36 § i Kungl. Maj:ts stadga för kammarrätten att skattemål, vars utgång är av betydelse för bedömandet av åtal för brott mot skatte-strafflagen, gives förtur före vissa andra grupper av förtursberättigade mål. Motsvarande övervägande synes enligt nämnden böra ske i Kungl. Maj:ts

stadga den 18 juni 1926 (nr 227) angående behandlingen inom statsdepartementen av ärenden tillhörande regeringsrätten. Nämnden fortsätter.

Möjligen torde åtgärder dessutom böra vidtagas i syfte att genom aktivare processledning — särskilt i fråga om kammarrätten — förhindra att skattskyldig, som är ställd under åtal, förhalar taxeringsmålet för att därigenom försena åtalsmålet. Då den långa tidsutdräkten i ifrågavarande brottmål till icke obetydlig del beror på det förhållandet, att handläggningen av de därmed sammanhängande skattemålen icke påskyndas hos länsstyrelserna, synas åtgärder böra vidtagas i syfte att garantera en snabbare handläggning hos länsstyrelserna av dessa skattemål. Enligt vad som är för riksskatte-nämnden känt händer det vidare icke sällan, att vid målens översändande till skattedomstolarna påpekande icke göres om att skattemålet sammanhänger med ett åtalsmål. Vikten av att dylikt påpekande sker bör understrykas och det kan ifrågasättas, om icke akterna i dylika skattemål vid insändandet från länsstyrelserna regelmässigt borde förses med en stämpel i rött tryck, enligt vilken förtursbehandling begäres med hänsyn till det med skattemålet sammanhängande åtalsmålet.

Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands samt Göteborgs och Bohus län*.

Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller att det ej sällan har förekommit, att lång tid förflutit mellan åtalsbeslutet och handlingarnas återställande för vidare åtgärder beträffande vederbörande skattemål, när åtalsmålet vilar. Länsstyrelsen fortsätter.

Enligt länsstyrelsens mening bör därför föreskrifter lämnas underrätterna att, vid fall då anhängiggjort åtalsmål förklaras vilande i avvaktan på skattemåls avgörande, till målet hörande handlingar skyndsammast överlämnas till prövningsnämndens kansli i vederbörande län. — — —

Vad sedan gäller själva frågan om ett ärendes förtur i skattedomstol, iakttages av länsstyrelsen sedan länge, att vid överlämnande av mål till kammarrätten eller regeringsrätten, i förekommande fall angives om åtalsmål är anhängigt vid domstol.

VII. Departementschefen

Skattestrafflagens regler om straff för falskdeklaration och vårdslös deklaration torde, såsom inledningsvis framhållits, allttjämt i huvudsak vara ägnade att fylla sin uppgift. De i departementspromemorian framlagda förslagen avser inte heller att åstadkomma mera omfattande ändringar; de tar endast sikte på enstaka punkter, där brister framträtt.

Vid remissbehandlingen har åter framförts krav på en allmän översyn av lagen eller i vart fall på ändringar av mera vittutseende karaktär. Jag skall i det följande ingå på några av de därvid upptagna frågorna. Vad som anförts i remissyttrandena har emellertid inte övertygat mig om att tiden nu skulle vara mogen för en allmän översyn av lagen. Ytterligare erfarenheter bör enligt min mening först vinnas.

I detta sammanhang bör därför i huvudsak endast de i promemorian behandlade frågorna upptas till prövning. Remissbehandlingen visar, att enighet i stort sett rått om att dessa frågor bör lösas efter de i promemorian angivna riktlinjerna.

Den i promemorian föreslagna höjningen av bötesminima är i och för sig ganska obetydlig. I några yttranden har framförts farhågor för att höjningen inte skulle vara tillräcklig för att nå det angivna syftet att åvägbringa ändring i praxis hos de domstolar, vilkas straffmätning är avsevärt lägre än den av överrätterna tillämpade. Vad därvid anförts kan inte fränkännas fog. Å andra sidan synes man, av skäl som anförts i promemorian och ytterligare utvecklats av bl. a. riksskattenämnden, böra iakttaga återhållsamhet vid en höjning av minimistraffen. Av betydelse i sammanhanget skulle även, såsom hovrätten för Västra Sverige framhållit, vara om riksåklagarämbetet i ökad utsträckning vidtog åtgärder för att åvägbringa överklagande av domar, i vilka för lågt straff utmätts.

Med beaktande av de olika synpunkter som sålunda kan anläggas på frågan vill jag föreslå att minimistraffet vid falskdeklaration sättes till 400 kronor och vid vårdslös deklaration till 200 kronor. Med detta förslag vinnas även att man bibehåller den hittillsvarande proportionen mellan böteslatituderna för de båda brottstyperna. I samband härmed bör, på sätt bl. a. länsstyrelsen i Östergötlands län ifrågasatt, den kommunala utdebiteringsats, med vilken domstolen skall räkna vid bestämmandet av den undandragna skattens belopp, höjas från 10 till 15 kronor per skattekrona.

Jag vill i sammanhanget understryka det i promemorian gjorda uttalandet att taxeringsnämndens ordförande är skyldig att till taxeringsintendenten i länet anmäla samtliga fall i vilka falskdeklaration eller vårdslös deklaration kan misstänkas. Taxeringsintendenten har givetvis att på sitt ansvar pröva de inkomna anmälningarna, och han bör även i överensstämmelse med nuvarande praxis kunna sälla bort fall i vilka det undandragna beloppet är ringa. Frånsett detta undantag är det emellertid en skyldighet för honom att till åklagaren befordra alla de fall där anledning förekommer till antagande att falskdeklaration eller vårdslös deklaration föreligger. Någon rätt för taxeringsmyndigheterna att disponera över statens straffanspråk finns sålunda inte. Av särskild vikt är härvidlag att taxeringsintendenterna vakar över att ordförandena fullgör sin anmälningsskyldighet. För att främja en riktig och enhetlig tillämpning synes det lämpligt att intendenterna låter föra statistik över inkomna anmälningar från taxeringsnämnderna och över åtalsanmälningar till åklagare. Avskrift av denna statistik bör årligen tillställas riksskattenämnden, som kan ge intendenterna del av iakttagelser rörande anmälningsskyldighet och förekommande ojämheter. Föreskrifter av här angiven innebörd bör införas i taxeringskungörelsen.

Förslaget om förlängning av preskriptionstiden för vårdslös deklaration har tillkommit för att avlägsna en uppenbar brist i möjligheterna att bekämpa denna art av lagöverträdelser. Att de nuvarande preskriptionsreglerna lett till stötande konsekvenser har klart framträtt i några under senare tid aktuella fall och har ytterligare belysts i remissyttrandena. Man har därvid särskilt påtalat, att den korta tiden varit till fördel för den misstänkte i fall där inkomstförhållandena varit invecklade och — vilket i regel samtidigt är fallet — de undandragna skattebeloppen är betydande. Vad i några enstaka yttranden anförts om att de nuvarande olägenheterna skulle bortfalla i och med att taxeringsorganisationen förstärkes måste betecknas som verklighetsfrämmande. Jag vill här endast peka på att, även om det visar sig möjligt att genomföra den väsentliga ökning av revisionspersonalen, som föreslås av taxeringskontrollutredningen, rörelseidkarna skulle kunna bli föremål för taxeringsrevision i genomsnitt endast en gång vart åttonde år.

Strafflagberedningens förslag om ändrade regler för preskriptionsavbrott har, såsom tidigare nämnts, inte godtagits i det till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk men torde även om det genomfördes ändå inte varit ägnat att lösa det föreliggande problemet; i många fall händer att tvåårs-tiden utgått innan ens förundersökning kunnat igångsättas.

Mot bakgrunden härav är det enligt min mening även uppenbart, att den förlängning av preskriptionstiden med ett år som föreslagits i några yttranden inte är tillfyllest.

Det står utom diskussion att starka skäl måste kunna åberopas för en avvikelse från den generellt gällande preskriptionstiden, i all synnerhet när det som i förevarande fall är fråga om att förlänga tiden. Av det förut anförda torde framgå att sådana starka skäl föreligger. Remissbehandlingen visar, att man ganska allmänt delar denna uppfattning. Mot förslagets tekniska utformning har invändningar inte framförts. Jag tillstyrker därför, att preskriptionstiden för vårdslös deklaration på sätt förordats i promemorian förlänges från två till fem år.

I sammanhanget vill jag understryka, att preskriptionstidens förlängning givetvis inte får leda till att behandlingen av ifrågasatt ärenden fördröjes. Hänsyn både till den misstänkte och till det allmänna kräver att all tänkbar skyndsamhet iakttages.

Jag övergår härefter till att behandla vissa förslag som i remissyttrandena framförts om ytterligare ändringar i skattestrafflagen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har sålunda ifrågasatt en utvidgning av lagens tillämpningsområde så att jämväl andra felaktiga uppgifter än sådana som lämnats i själva deklarationen — t. ex. i infordrade kompletteringar — kommer att omfattas av bestämmelserna. I den mån sådana upplysningar lämnats i skriftlig form, torde de emellertid vara att anse som lämnade i deklaration. Jag vill erinra om att i 1 § andra stycket stadgas att med deklaration avses även däremot svarande skriftlig försäkran. Under dylik försäkran ingår enligt ett uttalande av lagrådet vid lagens tillkomst

(prop. 1943:140 s. 110) bl. a. skriftliga upplysningar som infordras av myndighet till fullständigande av redan lämnade deklARATIONER av olika slag.

Vad angår övriga förslag som framförts om utvidgning av skattestrafflagens tillämpningsområde vill jag framhålla, att de är av så vittutseende natur att de torde erfordra ytterligare utredning. Det rör sig här om frågor som, ehuru ingalunda betydelselösa, knappast torde tarva en omedelbar lösning. De synes därför kunna anstå till en framtida allmän revision av skattestrafflagen.

I detta sammanhang vill jag slutligen ingå på de olägenheter i form av dröjsmål med handläggningen av mål om falsk eller vårdslös deklARATION som påtalats i justitieombudsmannens och Lüzells skrivelser. Ehuru frågan, på sätt kommer att framgå av det följande, torde kunna lösas utan lagstiftning, som kräver riksdagens medverkan, har jag ansett frågan vara av sådan vikt att den bör redovisas i anslutning till de nyss förordade ändringarna i skattestrafflagen.

De nu diskuterade dröjsmålen sammanhänger med att flertalet av de åtalsmål, där taxeringen överklagats, vilandeförklaras i avvaktan på utgången i skattemålet. Att så måste ske i åtskilliga fall finner jag i likhet med justitieombudsmannen och ett flertal hörda myndigheter vara ofrånkomligt. Å andra sidan är det angeläget, att vilandeförklaring inte sker i större utsträckning än som sakläget motiverar. Det får ankomma på vederbörande åklagare att i samråd med taxeringsintendenten verka för att detta iakttages.

Vad angår de åtalsmål som vilandeförklaras vill jag understryka de uttalanden som gjorts om vikten av att motsvarande skattemål liksom även, efter dessas avgörande, åtalsmålen påskyndas på allt sätt och i alla berörda instanser. Såsom justitieombudsmannen påpekat är de ifrågavarande målen inte heller fler än att en särskild förtursbehandling bör kunna anordnas. Även om beaktansvärda initiativ tagits härutinnan från myndigheternas sida, finner jag liksom justitieombudsmannen lämpligt att strävandena för en bättre ordning på detta område stödjes genom särskilda föreskrifter.

I första hand bör sålunda i taxeringskungörelsen intagas en särskild föreskrift om att, sedan underrättelse inkommit om att åtalsmål vilandeförklaras i avvaktan på utgången i skattemål, detta mål skall färdigberedas med största möjliga skyndsamhet och därefter ofördröjligen överlämnas till den instans som har att pröva detsamma. På akten bör genom stämpel eller på annat lämpligt sätt tydligt utmärkas att målet är av betydelse för åtalsmål. Av värde synes därvid kunna vara om riksskattenämnden i samråd med kammarrätten och taxeringsintendenterna verkar för ett enhetligt förfaringssätt.

Även i fråga om kammarrättens handläggning av de här aktuella målen synes en komplettering av gällande föreskrifter kunna förordas. I kammarrättens stadga bör sålunda intagas föreskrift om att skattemål, varom nu är fråga, skall avgöras snarast och senast inom tre månader efter det målet

inkommit till kammarrätten från prövningsnämndens kansli såvida icke presidenten medgivit att målet må avgöras senare. Ett sådant stadgande innebär givetvis inte, att åtalsmålen får ovillkorlig förtursrätt framför alla andra mål. Såsom kammarrätten framhållit kan i enstaka mål ett snabbt avgörande framstå som ännu mera nödvändigt, exempelvis i mål i vilka exekutiv auktion är förestående.

Enligt vad jag erfarit ger man numera vid föredragning i regeringsrätten alltid särskild förtur åt sådana skattemål som är av betydelse för utgången i åtalsmål. Jag anser därför att man tills vidare icke behöver, på sätt ifrågasatts, vidtaga ändring i 1926 års stadga angående behandlingen inom statsdepartementen av ärenden som tillhör regeringsrätten.

I sammanhanget bör understrykas angelägenheten av att myndigheterna och i främsta rummet prövningsnämndernas kanslier tillser att skattskyldiga inte tillåtes förhåla avgörandet i sådana mål varom nu är fråga.

Jag vill slutligen nämna att justitieombudsmannen i särskild skrivelse hemställt om föreskrifter rörande skyldighet för domstol att skyndsamt till taxeringsintendent översända avskrift av dom i mål om deklaraionsbrott och av beslut att förklara sådant mål vilande. Denna skrivelse är f. n. föremål för övervägande inom justitiedepartementet.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i skattestraftlagen den 11 juni 1943 (nr 313)*.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nämnda författningsförslag — vilket som *Bilaga* torde få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Ragnar Sohlman

Förslag

till

lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)

Häri genom förordnas, att 1, 2, 3 och 5 §§ skattestrafflagen den 11 juni 1943 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *ett*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes för vårdslös deklARATION med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än *fem*tio kronor.

3 §.

Den som — — — från straff.

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst *fyra*hundra kronor.

Lika med — — — skriftlig försäkran.

2 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, straffes för vårdslös deklARATION med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skola bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än *två*hundra kronor.

3 §.

Den som — — — från straff.

Straff för brott som avses i denna lag vare, ändå att brottet är att bedöma enligt 2 §, ej förfallet, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år från brottets begående.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara *tio* kronor för varje skattekrone.

5 §.

Där kommunal inkomstskatt jämte annan utskyld, som utgår efter samma beräkningsgrund, genom den oriktiga uppgiften undandragits eller kunde hava undandragits, skall för bestämmandet av normerade böter eller straffskatt den sammanlagda uttaxeringen av nämnda utskylder antagas vara *femton* kronor för varje skattekrone.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Till promemorian fogad bilaga

Av de år 1958 av taxeringsintendenterna gjorda anmälningarna om brott mot skattestrafflagen hade 2 225 stycken vid utgången av år 1959 lett till fällande dom. I ett av dessa fall har utdömts fängelse. I övriga fall böter. Storleken av utdömda bötesbelopp i förhållande till undandragen skatt framgår av nedanstående tabell.¹

Län	1 § falskdeklaration (Bötesmaximum 5 × undandragen skatt)				2 § vårdslös deklaration (Bötesmaximum 2 1/2 × undandragen skatt)			
	Antal fall då bötesbeloppen uppgått till				Antal fall då bötesbeloppen uppgått till			
	mindre än 1/2 den undandragna skatten	lägst 1/2 den undandragna skatten men understigit hela skattebeloppet	lägst den undandragna skatten men understigit 2 × skattebeloppet	2 × den undandragna skatten eller mer	mindre än 1/2 den undandragna skatten	lägst 1/2 den undandragna skatten men understigit hela skattebeloppet	lägst den undandragna skatten men understigit 2 × skattebeloppet	2 × den undandragna skatten eller mer
Stockholms stad	—	5	17	9	9	44	20	1
Stockholms	—	5	10	7	25	54	65	2
Uppsala	—	—	8	—	18	44	13	1
Södermanlands ..	—	1	3	—	6	5	3	—
Östergötlands ..	—	1	6	4	15	34	26	2
Jönköpings	—	—	7	2	24	46	59	—
Kronobergs	—	—	1	—	20	96	45	—
Kalmar	1	2	2	—	10	43	18	—
Gotlands	—	—	—	—	2	18	6	—
Blekinge	—	—	—	—	1	10	6	—
Kristianstads ..	—	—	2	4	8	48	67	—
Malmöhus	—	—	23	13	9	42	30	—
Hallands	—	—	3	—	7	26	22	—
Göteborgs o.								
Bohus	—	—	8	1	9	30	19	1
Älvsborgs	1	—	11	2	24	35	55	1
Skaraborgs	—	—	3	3	36	88	62	—
Värmlands	—	—	—	—	8	37	—	2
Örebro	—	1	3	1	30	55	8	4
Västmanlands ..	—	2	1	2	5	31	12	—
Kopparbergs....	1	—	7	2	23	82	34	—
Gävleborgs	—	—	1	3	23	36	8	—
Västernorrlands	—	—	7	5	25	95	25	—
Jämtlands	—	—	1	—	2	6	4	—
Västerbottens ..	—	—	—	—	4	6	8	—
Norrbottens	1	—	5	1	4	12	18	—
	4	17	129	59	347	1 023	633	14

¹ Några länsstyrelser har i sina uppgifter även medtagit några fall, som föränlett dom först efter utgången av år 1959. Å andra sidan har i vissa fall utredning ej kunnat erhållas om förhållandet mellan skatt och böter. Sammanlagt upptar tabellen därför 2 226 fall.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 januari 1961.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 11 januari 1961 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 december 1960, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i finansdepartementet S. V. Lundell.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Justitieråden Regner, af Trolle och Bomgren:

Såsom i remissprotokollet framhållits äger skattestrafflagen tillämpning även i fråga om andra uppgifter än sådana som skola ligga till grund för den årliga beskattningen av inkomst och förmögenhet. Frågan huruvida de föreslagna minimibeloppen äro lämpligt avvägda jämväl när det gäller andra skatter och avgifter har, såvitt remissprotokollet utvisar, icke närmare berörts i departementspromemorian eller yttrandena. Det torde icke utan vidare kunna antagas att så är förhållandet. Särskilt beträffande några av hithörande författningar kan tänkas förekomma att åtal avser undandragande av obetydliga belopp, exempelvis förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Beträffande den årliga inkomst- och förmögenhetsbeskattningen kan erinras att — även om åtal för oriktiga uppgifter i självdeklaration merendels icke sker i fråga om obetydliga belopp — det dock icke är uteslutet, att understundom straff skall utmätas fast det undandragna skattebeloppet är mycket litet, t. ex. om åtal avseende ett flertal poster bifalles blott beträffande någon av dem.

Därest i händelser som ovan antytts det undandragna skattebeloppet är så lågt, att bötesstraffet enligt den tillämpliga straffskalan i övrigt icke skulle kunna sättas så högt som till 400 kronor respektive 200 kronor, torde ett bötesminimum å sådant belopp vara alltför strängt. Det är därför påkallat att från tillämpningen av de föreslagna höjda minima göra undantag för dylika fall. Undantagen synas kunna bestämmas att gälla då det

skattebelopp som undandragits eller skulle hava undandragits icke uppgår till 100 kronor. Att för de undantagna fallen stadga särskilt minimum torde ej vara erforderligt.

Det torde icke vara anledning antaga att undantagsbestämmelser av angiven begränsad innebörd skola vare sig motverka syftet med förslaget eller bereda svårighet i tillämpningen.

På grund härav förordas, att slutbestämmelsen i 1 § första stycket får lydelsen: dock minst 400 kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger 100 kronor, samt att motsvarande bestämmelse i 2 § får innehålla att böterna likväl ej må vara lägre än 200 kronor, där ej skattebeloppet understiger 100 kronor.

Regeringsrådet Järnerup:

Med den föreslagna höjningen av bötesminima avses att åvägabringa en ändring i praxis hos de domstolar, vilkas straffmätning är avsevärt lägre än den av överrätterna tillämpade. Det är emellertid tvivelaktigt, huruvida höjningen får en dylik verkan. Det avsedda syftet torde bättre ernås, om riksåklagarämbetet vidtager åtgärder för att sådana domar överklagas, i vilka för lågt straff utmätts.

Å andra sidan kan en höjning av bötesminima till de föreslagna beloppen medföra, att minimum kan bliva för högt i vissa fall, där det undandragna beloppet är mycket lågt. Det är härvid att märka, att skattestrafflagen äger tillämpning icke blott beträffande statlig inkomstskatt och förmögenhets-skatt samt kommunal inkomstskatt utan även i fråga om ett stort antal andra skatter ävensom avgifter.

Med hänsyn härtill böra bötesminima icke höjas med mera än som i stort sett motsvarar penningvärdeförsämringen.

I enlighet härmed förordar jag, att bötesminimum vid falskdeklaration bestämmes till 200 kronor och vid vårdslös deklaration till 100 kronor.

Ur protokollet:

T. Johansson

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27
januari 1961.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 20 januari 1961 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 16 december 1960 remitterade förslaget till *lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)* samt anför därvid följande.

Lagrådet har icke gjort annan erinran mot det remitterade förslaget än att dess ledamöter i särskilda yttranden framhållit, att de föreslagna minimistraffen i vissa undantagsfall kunde bli för höga. Det anses inte utslutet, att understundom straff utmätas fast det undandragna skattebeloppet är mycket litet. Ehuru dylika fall knappast torde uppkomma i praktiken, vill jag inte motsätta mig att de i lagrådet anförda synpunkterna beaktas. Lagförslaget synes böra jämkas i enlighet med vad lagrådets flesta ledamöter förordat. Därjämte bör i 3 § av det remitterade förslaget göras en ändring av redaktionell natur.

Föredraganden hemställer härefter, att det sålunda ändrade förslaget måtte genom proposition framläggas för riksdagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bo Jonas Sjölander